

LLAIS Y TENANT AR EFFEITHLONRWYDD YNNI A CHYNHESRWYDD FFORDDIADWY

MAWRTH 2025
WWW.TPAS.CYMRU

NODDWYR LLAIS Y TENANT

Rhagair y Prif Weithredwr

Croeso i Pumed Arolwg Tenantiaid blynyddol TPAS Cymru yn benodol ar Gynhesrwydd Fforddiadwy ac Effeithlonrwydd Ynni.

Cyn i mi ddechrau, rhaid i mi ddiolch yn fawr iawn i'r holl denantiaid a rhentwyr a roddodd eu hamser i gwblhau'r arolwg. Mae eich llais mor bwysig a bydd TPAS Cymru yn gwneud popeth o fewn eu gallu i wneud yn siŵr bod yr amser a'r ymdrech yr ydych wedi'u rhoi i ni yn sicrhau bod eich llais yn cael ei glywed. Rwy'n gwneud yr addewid hwnnw ar ran TPAS Cymru – byddwn yn sicrhau bod rhywun yn gwrando arnoch.

Bwriad yr arolwg blynyddol hwn yw archwilio ac olrhain barn tenantiaid ar yr agenda datgarboneiddio ac ymddygiadau cysylltiedig ers yr argyfwng costau byw. Credwn, fel sefydliad ymgysylltu â thenantiaid Cymru, fod yr adroddiad hwn yn rhoi mewnwelediad effeithiol i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau o'r hyn sy'n wirioneddol bwysig i denantiaid o ran her Sero Net.

Cawsom gyfradd ymateb ardderchog o bob rhan o Gymru gan ystod eang o feddiannaeth, gan gynnwys tenantiaid cymdeithasau tai, tai awdurdodau lleol, tai â chymorth, a thenantiaid yn y sector rhentu preifat. Credwn fod llais y rhentwr preifat yn bwysig wrth edrych ar yr heriau, y tebygrwydd a'r gwahaniaethau ym mhrofiadau rhentwyr.

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi tystiolaeth glir o'r canfyddiad o Sero Net; ar ddymuniadau ynghylch cyfathrebu landlordiaid am waith Sero Net. Gobeithiwn y bydd rhanddeiliaid y sector tai yn darllen yr adroddiad hwn ac yn dod o hyd i bersbectif newydd ar Sero Net ac yn cydnabod pwysigrwydd cynnwys tenantiaid yn y sgwrs hon.

Roeddwn yn arbennig o falch bod llawer o denantiaid wedi dweud y byddent yn hoffi dilyn yr arolwg hwn gyda 2 grŵp ffocws Sero Net mwy manwl.

Yn olaf, hoffwn ddiolch unwaith eto i bawb a roddodd eu hamser i ymateb i'r arolwg hwn. Mae eich llais yn bwysig.

David Wilton, Prif Weithredwr, TPAS Cymru

Cyflwyniad i Bwls Tenantiaid TPAS Cymru

Pwls Tenantiaid yw llwyfan cenedlaethol Cymru sy'n galluogi tenantiaid i ddarparu adroddiadau dienw o'u profiadau, eu meddyliau a'u teimladau yn ymwneud â'u cartrefi a'u cymunedau.

Ar hyn o bryd maent yn cymryd y ffurf ganlynol:

1) Arolygon blynyddol: pynciau y credwn eu bod yn bwysig ac y mae angen eu holrhain. Ar hyn o bryd mae 3 arolwg blynyddol.

- Arolwg Ynni a Sero Net
- Ymgynghoriad gosod rhent.
- Arolwg 'Beth sy'n Bwysig' blynyddol yn edrych ar yr hyn sy'n wirioneddol bwysig i denantiaid a'u cymunedau.

2) Arolygon amserol penodol: rydym yn datblygu'r rhain gyda rhanddeiliaid fel Llywodraeth Cymru i helpu i ddod â mewnwleidiad i ddatblygiadau polisi. Megis y Papur Gwyrdd diweddar ar Ddigonolrwydd Tai a Rhenti Teg.

3) Arolygon cynulleidfa penodol: rydym yn cynnal arolygon penodol wedi'u targedu, megis y rhai sydd wedi'u hanelu at Denantiaid y SRhP yng ngogledd Cymru ar opsiynau cymorth, tenantiaid Cymdeithasau Tai ar ddiwygio rheoliadau ac ati. Rydym yn gobeithio bod y canfyddiadau a'r argymhellion yn yr ymchwil hwn yn cynnig cipolwg gwerthfawr ar yr heriau y mae tenantiaid yn eu profi a'u barn ar osod Rhent. Rydym yn credu, trwy wrando ar denantiaid a rhanddeiliaid, y gallwn alluogi sgysiau agored, gonest a thryloyw.

Cyhoeddir yr holl adroddiadau ar borth Pwls Tenantiaid ar ein gwefan.

<https://www.tpas.cymru/ynghylch/pwls-tenantiaid>

Cefndir a Chyflwyniad i'r arolwg hwn

Mae Cymru ar y llwybr i gyrraedd Sero Net erbyn 2050, gyda phwyslais cryf ar **greu cartrefi ynni-ffeithlon a sicrhau cynhesrwydd fforddiadwy i bob tenant**. I lawer o rentwyr, nid yw'r her yn ymwneud â lleihau allyriadau carbon—mae'n ymwneud â chael cartref **cynnes, cyfforddus a chost-ffeithiol** sy'n diwallu eu hanghenion.

"Ni allwn fforddio gwresogi ein cartrefi yn iawn, a phan fyddwn yn gwneud hynny, mae'r gwres yn dianc trwy hen ffenestri."

— Sylw tenantiaid o'r arolwg

Mae polisiau datgarboneiddio yn trawsnewid tai ledled Cymru, gyda mentrau fel y Rhaglen Ôl-osod Optimeiddiedig a Safon Ansawdd Tai Cymru yn ceisio gwella effeithlonrwydd ynni. Fodd bynnag, i denantiaid, y cwestiwn allweddol yw: A yw'r newidiadau hyn yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol yn eu bywydau bob dydd?

Mae'r adroddiad hwn yn dod â **lleisiau tenantiaid i flaen y gad**, archwilio eu profiadau a'u pryderon ar draws pedwar maes allweddol:

1. **Fforddiadwyedd Gwresogi: Cost Aros yn Gynnes** – A yw tenantiaid yn gallu gwresogi eu cartrefi i lefel gyfforddus?
2. **Agweddau a Chanfyddiadau: Yr hyn y mae Sgoriau EPC yn ei olygu i Denantiaid** – A yw tenantiaid yn deall sgôr effeithlonrwydd ynni eu cartref? A yw ymwybyddiaeth o raddfeydd Tystysgrif Perfformiad Ynni yn dylanwadu ar eu penderfyniadau tai?
3. **Pryderon ynghylch Pontio: Yr Hyn y Mae Tenantiaid yn Poeni Yn ei gylch** – Wrth i gartrefi symud o wresogi nwy i drydan, pa bryderon sydd gan denantiaid? A ymgynghorir â hwy a'u cefnogi yn y cyfnod pontio hwn?
4. **Rhent a Chynhesrwydd Fforddiadwy: Taro'r Balans Cywir** – Sut mae tenantiaid yn teimlo am gostau gwneud cartrefi yn ynni-effeithlon? A ddylai rhent gael ei addasu ar sail perfformiad ynni cartref, a beth yw'r pryderon fforddiadwyedd ehangach?

Drwy ganolbwyntio ar safbwyntiau tenantiaid, mae'r adroddiad hwn yn rhoi cipolwg ar yr hyn sy'n gweithio, beth sydd ddim yn gweithio, a beth sydd angen ei newid i sicrhau bod **gwelliannau effeithlonrwydd ynni o fudd gwirioneddol i'r bobl sy'n byw yn y cartrefi hyn**.

Canfyddiadau Aallweddol

- **Mae fforddiadwyedd gwresogi ar lefel argyfwng, gyda 70% o denantiaid yn dweud eu bod yn cael trafferth fforddio eu costau gwresogi.** Yn wahanol i'r llynedd, lle'r effeithiwyd fwyaf ar rentwyr hŷn (60+), mae data eleni'n dangos newid - **tenantiaid iau (18-45) a rhentwyr BAME (83%) sy'n wynebu'r lefelau uchaf o anfforddiadwyedd bellach.** Mae hyn yn amlygu baich ariannol cynyddol ar y grwpiau hyn.
- **Mae ymwybyddiaeth EPC wedi gostwng yn sylweddol, gan ostwng o 29% i 21%.** Roedd y gostyngiad mwyaf ymhlith pobl ifanc 18-30 oed (o 43% i ddim ond 14%), sy'n awgrymu bod ymwybyddiaeth wedi gostwng neu fod gan rentwyr newydd lai o fynediad at wybodaeth EPC.
- **Canfyddiad EPC yn erbyn realiti:** Mae'r rhan fwyaf o denantiaid yn canfod sgôr EPC eu cartref yn gywir, ond mae rhai yn anghywir. Nododd 82% eu Tystysgrif Perfformiad Ynni yn gywir, tra bod 14% yn ei oramcangyfrif (gan gredu bod eu cartref yn fwy effeithlon nag ydyw) a 4% yn ei danamcangyfrif. Mae hyn yn dangos bwlch bach ond nodedig o ran dealltwriaeth o berfformiad ynni eu cartref.
- **Mae ffenestri ac inswleiddio yn parhau i fod yn bryder mawr i denantiaid.** Dywedodd llawer fod drafftiau, colli gwres, a ffenestri hen ffasiwn, wedi'u selio'n wael, yn faterion o bwys. Cyfeiriodd adborth tenantiaid dro ar ôl tro at aneffeithlonrwydd strwythurol - nid costau gwresogi yn unig - fel ffactorau allweddol sy'n cadw cartrefi'n oer ac yn anfforddiadwy i'w gwresogi.
- **Mae'r newid o wresogi nwy i drydan yn bryder mawr,** gyda thenantiaid yn poeni am gostau uwch, toriadau pŵer, a diffyg dewis - yn enwedig mewn tai cymdeithasol, lle mae llawer yn teimlo eu bod wedi'u cau allan o wneud penderfyniadau. Cododd tenantiaid hŷn bryderon hefyd am gymhlethdod rheolaethau ynni clyfar, gan amlygu'r angen am well defnyddioldeb a chefnogaeth.
- **Dim codiadau rhent ar gyfer cartrefi aneffeithlon:** Mae 81% o denantiaid (a 97% o rentwyr preifat) yn dweud na ddylai landlordiaid godi rhent ar gartrefi gradd EPC E neu is nes bod y cartrefi hynny wedi eu gwella. Mae hyn yn amlygu'r disgwyliad y bydd landlordiaid yn cymryd cyfrifoldeb am wneud cartrefi'n fwy ynni-effeithlon cyn cynyddu costau i denantiaid.
- **Amheuaeth ynghylch codiadau rhent ar gyfer cartrefi ynni-
effeithlon:** Er bod gwella effeithlonrwydd ynni yn flaenoriaeth, dim ond

27% o denantiaid sy'n cefnogi talu rhent uwch am gartrefi gyda chyfraddau EPC gwell. Mae llawer yn parhau i fod heb eu hargyhoeddi y byddai unrhyw arbedion yn y bil ynni yn drech na'r cynnydd mewn rhent, gan adlewyrchu pryderon ehangach am fforddiadwyedd ac ymddiriedaeth yn y farchnad rentu.

- **Mae diffyg dewis yn y farchnad dai yn gorfodi llawer o denantiaid i fyw mewn cartrefi oer, aneffeithlon.** Amlygodd nifer o ymatebwyr fod argaeledd tai cyfyngedig yn eu hatal rhag blaenoriaethu effeithlonrwydd ynni, gyda rhai yn dweud: "*Nid yw dewis yn opsiwn pan fyddwch yn wynebu digartrefedd.*"
- **Er gwaethaf gwelliannau effeithlonrwydd ynni, nid yw tenantiaid yn gweld arbedion ariannol clir.** Dim ond 18% a nododd filiau ynni is, tra nad oedd 52% yn gweld unrhyw wahaniaeth, ac roedd 30% yn ansicr. Rhentwyr hŷn (60+) ac ymatebwyr BAME (25%) a adroddodd yr arbedion uchaf, gan awgrymu bod angen cyfathrebu cliriach ar fanteision cost hirdymor uwchraddio effeithlonrwydd ynni.

Awdur:	Akshita Lakhiwal
Cefnogwyd gan:	David Wilton
Hyrwyddwyd gan:	Eleanor Speer

Sut y cafodd yr arolwg ei hyrwyddo:

- Yn unol â'n strategaeth hyrwyddo a chytundeb gyda thenantiaid sydd wedi cofrestru ar gyfer Pwls Tenantiaid, anfonwyd yr arolwg at denantiaid sydd wedi ymuno â Phwls Tenantiaid (ein 'aelodau' Pwls).
- The survey was also guided and supported by our Tenant Pulse Advisory Group (TPAG).
- Cefnogodd landlordiaid o bob rhan o Gymru'r arolwg hwn drwy ei hyrwyddo i'w tenantiaid drwy gyfryngau cymdeithasol, cyfathrebiadau digidol, a thafleuni. Rydym wedi canfod bod y cymorth hwn yn creu rhai gwahaniaethau amlwg mewn cyfraddau ymateb fesul ardal yn dibynnu ar ymgysylltiad landlordiaid a demograffeg tenantiaid. Rydym yn ddiolchgar iawn am y cymorth hwn gan landlord a chymuned.
- Hyrwyddwyd yr arolwg hwn hefyd drwy sianeli cyfryngau cymdeithasol TPAS Cymru.
- Fel yn ein harolygon blaenorol, fe wnaethom gynnal ymgyrch hysbysebu cyfryngau cymdeithasol taledig ar lwyfannau Meta (ar draws Instagram a Facebook). Mae gan y dull hwn hanes profedig o gefnogi TPAS Cymru i gael mynediad at leisiau tenantiaid na fyddem fel arfer yn eu clywed - fel tenantiaid iau neu rentwyr preifat.
- O'n profiadau yn y gorffennol gyda Phwls Tenantiaid a'r data a gasglwn o'r arolygon hyn, gallwn weld mai'r lleisiau y mae Pwls Tenantiaid yn eu dal yw'r rhai nad ydynt fel arfer yn cymryd rhan mewn gweithgareddau cyfranogiad neu gynnwys tenantiaid. Felly, mae'r arolwg hwn yn arddangos lleisiau tenantiaid newydd i'r sector.
- Cyrhaeddodd ein hymgyrch hysbysebu taledig ar Meta 195,349 o bobl dros yr ymgyrch gyfan.
- At ei gilydd, roedd yr ymgyrch hysbysebu a hyrwyddo hon yn cefnogi llwyddiant ein cyfradd ymateb ac yn annog ymateb gan ystod fwy amrywiol o leisiau tenantiaid.

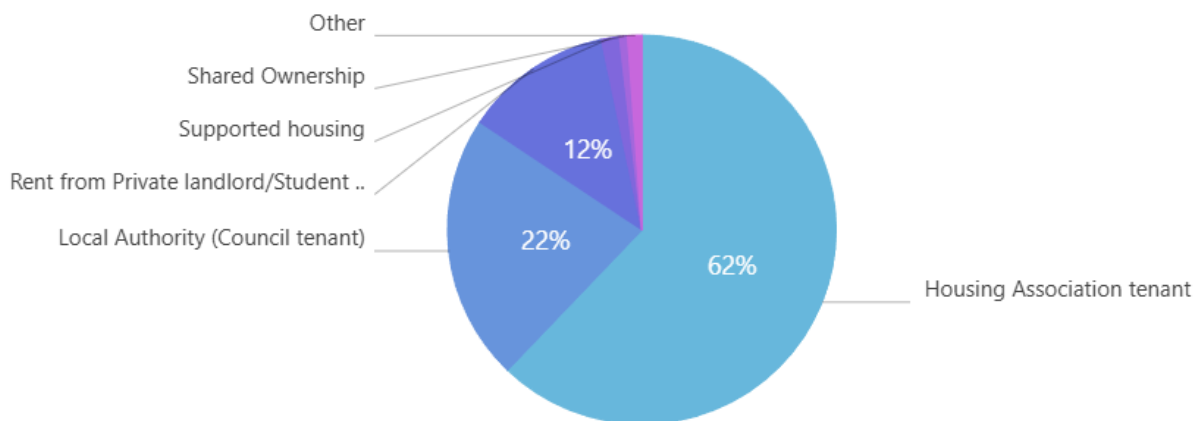
Demograffeg yr ymatebwyr

O dan frand Pwls Tenantiaid TPAS Cymru, cynhaliodd TPAS Cymru arolwg ym mis Ionawr 2025 gan ddefnyddio platform Pwls Tenantiaid. Roedd yr arolwg yn cynnwys 20 cwestiwn, gan gasglu mewnwelediadau gan denantiaid ledled Cymru ar eu barn a'u hymddygiad yn ymwneud â Sero Net ac effeithlonrwydd ynni, yn ogystal â'u pryderon ynghylch trosglwyddo o nwy a'r dirwedd rhentu yn y dyfodol.

Crynodeb o'r ymateb

Cyfanswm o 613 o ymatebwyr gan denantiaid

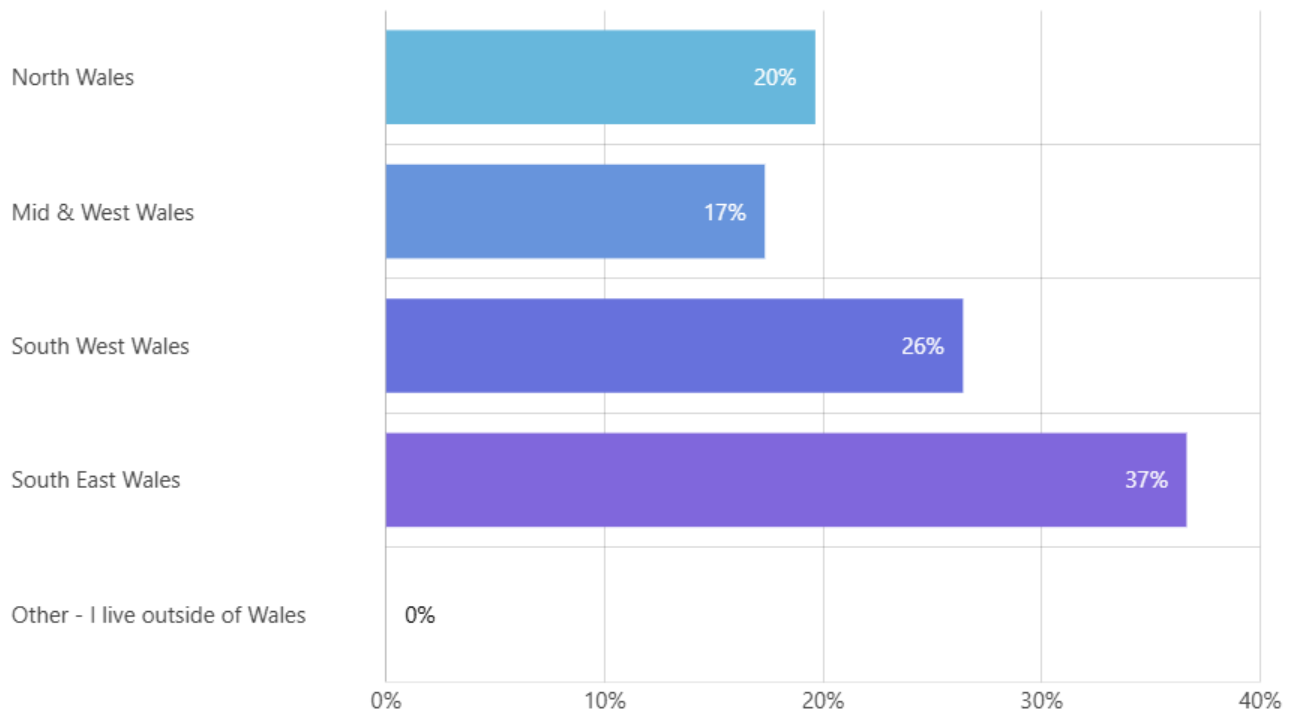
Dadansoddiad o'r math o ymatebion Tenantiaid/Rhentwyr

Eleni, gostyngodd ymatebion gan denantiaid mewn tai Awdurdod Lleol o gymharu â'r flwyddyn flaenorol (25%). Fodd bynnag, cynyddodd ymatebion gan denantiaid Cymdeithasau Tai i 62%, i fyny o 52% y llynedd. Yn y cyfamser, roedd 12% o'r ymatebwyr o'r Sector Preswyl Preifat (SRhP).

Ymatebion fesul Rhanbarth

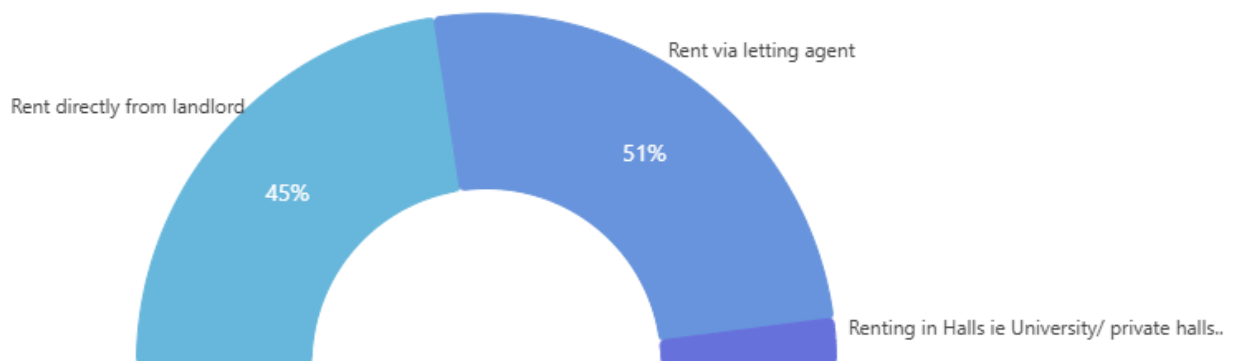

Fel mewn arolygon blaenorol ac yn unol â dosbarthiad cyffredinol y stoc tai yng Nghymru, daeth y nifer uchaf o ymatebion o Dde Ddwyrain Cymru (37%) a De Orllewin Cymru (26%).

Fe wnaeth yr ymatebwyr nodi eu rhanbarth eu hunain, gan na ddarparwyd canllawiau ffiniau. O ran dosbarthiad oedran, roedd yr ymatebwyr ieuengaf—y rhai o dan 45 oed—yn bennaf o Dde-ddwyrain Cymru.

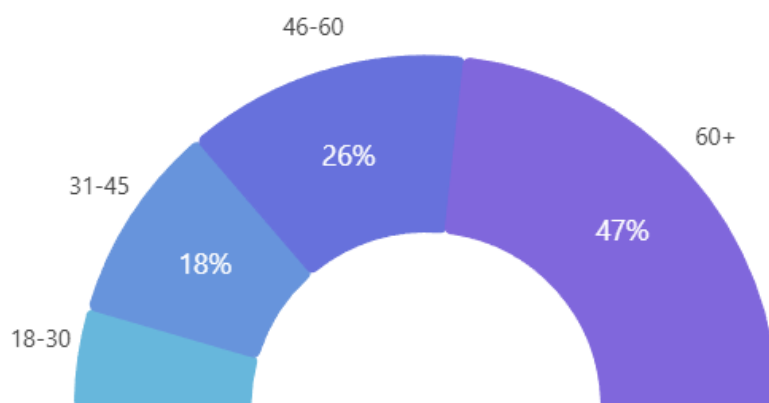
Dadansoddiad o Rentwyr Preifat

Fe wnaethom hefyd ofyn i ymatebwyr y Sector Preswyl Preifat am eu trefniadau rhentu. O'r rhain, roedd 44% yn rhentu'n uniongyrchol gan landlord, 51% trwy asiant gosod, a'r gweddill gan brifysgol neu neuaddau preifat. Mae'r rhaniad gweddol gyfartal hwn yn ein helpu i ddeall gwahanol brofiadau tenantiaid.

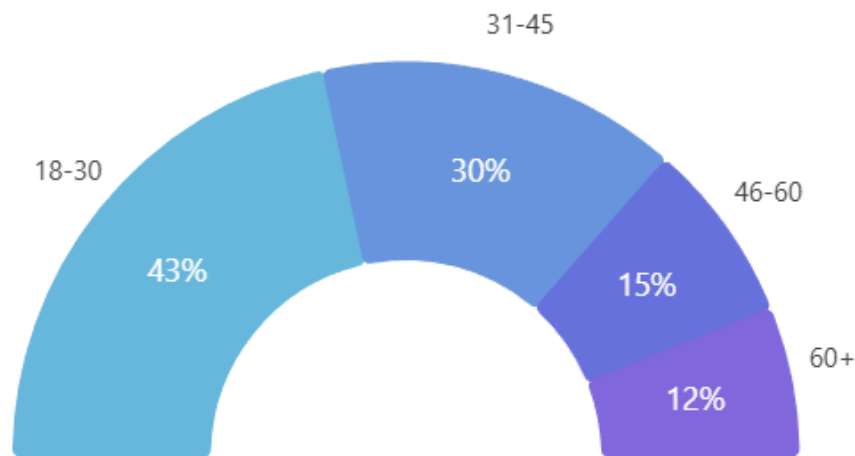

Grwpiau Oedran

Mae dadansoddiad oedran yr ymatebwyr yn dangos cynrychiolaeth gref o ddemograffeg hŷn, wedi'i gyrru'n bennaf gan denantiaid tai cymdeithasol. Mewn cyferbyniad, roedd rhentwyr preifat wedi'u dosbarthu'n fwy cyfartal ar draws grwpiau oedran. Fodd bynnag, bu gwelliant o gymharu â'r llynedd, gydag ymatebion o'r grŵp oedran 30-45 yn cynyddu 3% a'r grŵp oedran 18-30 yn cynyddu 5%.

Fodd bynnag, pan edrychwch ar y dadansoddiad oedran mewn **tai preifat**, rydych yn gweld lefel ymateb gryfach gan bobl iau. (Siart isod)

Mae demograffeg oedran yn amrywio'n sylweddol rhwng tai cymdeithasol a thai preifat. Dim ond 4% o ymatebwyr tai cymdeithasol oedd rhwng 18-30 oed, o gymharu â 45% yn y Sector Preswyl Preifat (SRhP).

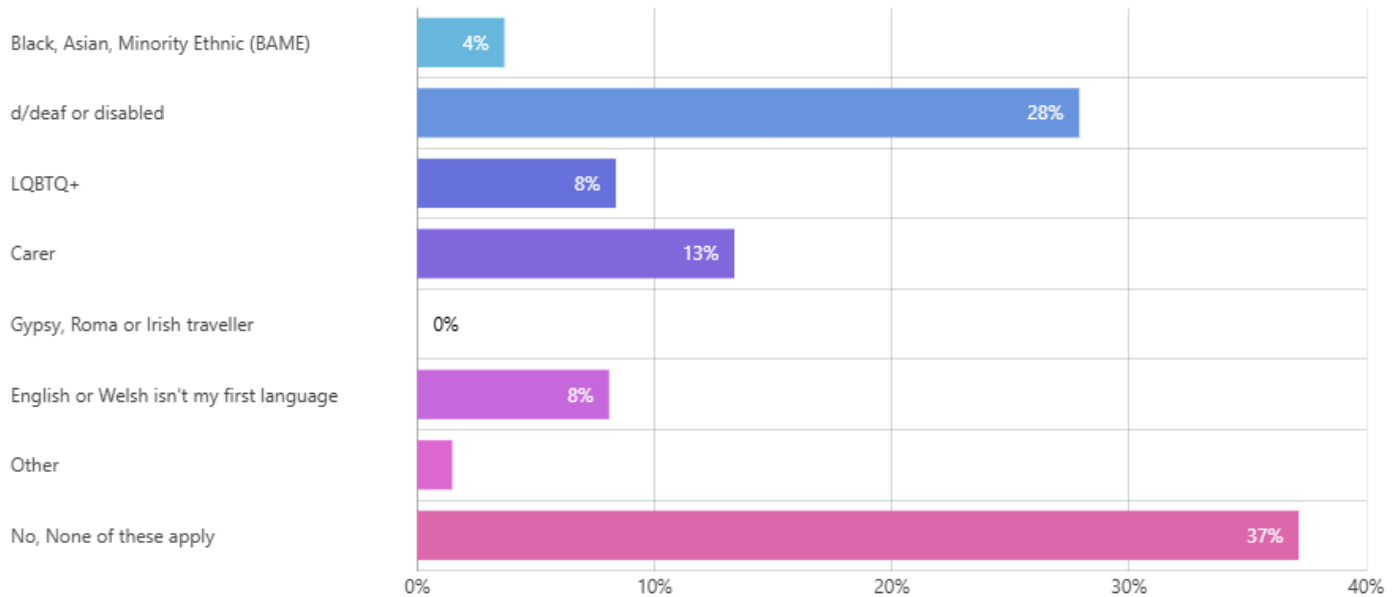
Yn gyffredinol, mae arolwg 2025 yn adlewyrchu dosbarthiad mwy cytbwys ar draws grwpiau oedran o gymharu â 2024, sy'n cyd-fynd â nod TPAS Cymru o ehangu ymgysylltiad trwy lwyfan Pwls Tenantiaid.

Ein nod yw parhau i gynyddu cyfranogiad gan denantiaid iau, gan fod eu safbwyntiau'n darparu mewnwelediad gwerthfawr i genedlaethau'r dyfodol.

Grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol

Gofynnwyd i ymatebwyr a oeddent yn ystyried eu hunain neu unrhyw un yn eu haelwyd yn perthyn i unrhyw un o'r grwpiau hyn sydd heb gynrychiolaeth ddigonol:

(Noder: gallai ymatebwyr ddewis mwy nag un)

Nododd **4%** o'r tenantiaid a ymatebodd yn gyffredinol fod ganddynt gefndir Du Asiaidd a Lleafrifoedd Ethnig (BAME). Mae hyn yn ostyngiad bach o 1% o gymharu ag Arolwg Sero Net 2024.

Y grŵp a ymatebodd fwyaf yn yr arolwg hwn oedd tenantiaid b/Byddar neu anabl, sef 33% o'r ymatebwyr.

- Ymhlith y rhai sy'n nodi eu bod yn f/Fyddar neu'n anabl, mae 66% yn byw mewn tai Cymdeithasau Tai, tra bod 5% yn y Sector Rhentu Preifat (SRhP).
- Dosbarthwyd ymatebion ar draws y pedwar rhanbarth, gyda'r cyfranogiad isaf o Ganolbarth a Gorllewin Cymru. Y dadansoddiad rhanbarthol o ymatebion oedd: De-ddwyrain Cymru (38%), De-orllewin Cymru (24%), Gogledd Cymru (21%), a Chanolbarth/Gorllewin Cymru (18%).

Nododd 16% o denantiaid mewn tai rhent preifat eu bod o gefndir Du, Asiaidd neu Lleafrifoedd Ethnig (BAME), sy'n adlewyrchu cynnydd o 3% ers y llynedd.

Mae canfyddiadau allweddol eraill ymhlith ymatebwyr a nododd eu bod yn BAME yn cynnwys:

- Roedd 48% yn byw yn y Sector Rhentu Preifat (SRhP).
- Roedd 52% wedi'u lleoli yn Ne Ddwyrain Cymru.
- Roedd 40% rhwng 31-45 oed.

Mae TPAS Cymru wedi ymrwmo o hyd i weithio gyda staff, tenantiaid, a chymunedau landlordiaid cymdeithasol i sicrhau cynrychiolaeth ehangach mewn arolygon Pwls Tenantiaid yn y dyfodol. Er mwyn deall y safbwyntiau hyn yn well, adolygwyd pob ymateb gan unigolion yn y grŵp hwn yn bersonol gan yr awdur arweiniol, yn unigol ac mewn perthynas â'r data ymateb cyffredinol.

Adran 1 - Fforddiadwyedd Gwresogi:

Cost Cadw'n Gynnes

Mae pob tenant yn haeddu cartref sy'n gynnes ac yn gyfforddus ar gyfer eu hanghenion. Fodd bynnag, mae prisiau ynni cynyddol wedi gwneud hyn yn fwyfwy anodd, gan adael llawer o denantiaid yn cael trafferth gyda chartrefi oer a dyledion ynni cynyddol. Gall costau gwresogi roi straen ariannol sylweddol ar denantiaid, gan effeithio ar eu cyllidebau a'u llesiant cyffredinol.

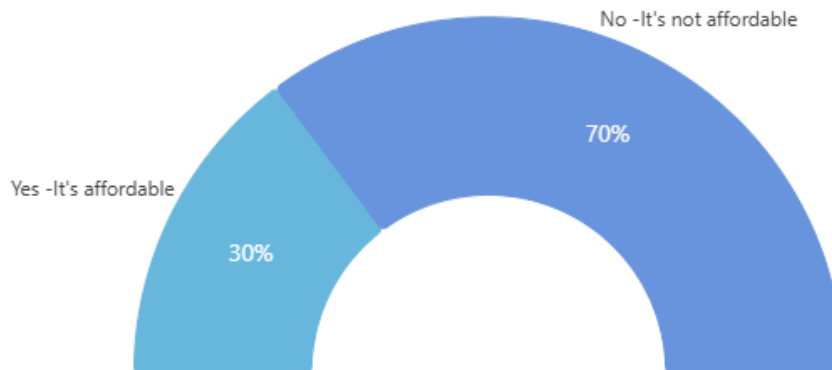
Er mwyn deall y mater hwn yn well, gofynnwyd i denantiaid am fforddiadwyedd eu costau gwresogi.

C. A fydddech chi'n dweud bod costau rhedeg eich gwresogi yn fforddiadwy?

- Dywedodd 70% o ymatebwyr fod eu costau gwresogi yn **anfforddiadwy**.
- Dim ond 30% oedd yn eu hystyried yn **fforddiadwy**.

Pan edrychwn yn fanylach:

Yn wahanol i'r llynedd, pan oedd ymatebwyr hŷn (60+) yn fwyaf tebygol o adrodd bod costau gwresogi yn anfforddiadwy, eleni, grwpiau oedran iau (18-45) a adroddodd y lefelau uchaf o anfforddadwyedd.

- **31-45 oed:** canfu 81% fod costau gwresogi yn anfforddiadwy.
- **18-30 oed:** dywedodd 70% nad oeddent yn fforddiadwy.
- Mae hyn yn nodi newid sylweddol ers y llynedd, pan oedd gan y grŵp ieuengaf (18-30) y gyfradd anfforddiadwyedd isaf (47%).
- Gall tenantiaid iau fyw mewn tai llai ynni-effeithlon, yn enwedig yn y **sector rhentu preifat**, gan arwain at gostau gwresogi uwch.
- Nododd grwpiau oedran hŷn hefyd anfforddiadwyedd uchel:
  - **Oed 45-60:** 70%
  - **Oed 60+:** 66%

BAME - Rhentwyr Du a Lleiafrifoedd Ethnig

- Gwelwyd cynnydd nodedig ymhlith **rhentwyr Du a Lleiafrifoedd Ethnig**, gydag 83% yn nodi bod costau gwresogi yn anfforddiadwy, i fyny o 59% y llynedd. Mae hyn yn amlygu fforddiadwyedd gwresogi fel mater eang ar draws grwpiau oedran a chymunedau.

Cynnydd Pris Ynni

- Ar adeg ysgrifennu hwn, mae Ofgem wedi cyhoeddi **cynnydd o £110 (6%)** yn y cap ar brisiau ynni o fis Ebrill ymlaen, gan nodi'r trydydd cynnydd yn olynol.
- Bydd y **bil ynni Debyd Uniongyrchol tanwydd deuol** cyfartalog ym Mhrydain Fawr yn cynyddu i **£1,849 y flwyddyn**.
- Yng Nghymru, mae cyfraddau hyd yn oed yn uwch:
  - **Gogledd ymruCymru:** £1,947 (uchaf ym Mhrydain Fawr).
  - **De C:** £1,873 (3ydd uchaf ym Mhrydain Fawr).
- Mae'r costau cynyddol hyn yn nesáu at lefelau **mis Ebrill 2022**, pan amcangyfrifodd Llywodraeth Cymru y gallai hyd at **45% o aelwydydd fod mewn tlodi tanwydd**.

Cymhariaeth Sector Rhanbarthol a Thai

- **Gogledd Cymru sydd â'r costau ynni uchaf ym Mhrydain Fawr (£1,947/flwyddyn) ac mae hefyd yn adrodd y lefel uchaf o anfforddiadwyedd (74%).**
- **De-ddwyrain Cymru:** dywedodd 60% nad oeddent yn fforddiadwy.
- Mae'r gwahaniaeth yn awgrymu y gallai rhaglenni effeithlonrwydd ynni lleol yng Ngogledd Cymru helpu i gau'r bwch fforddiadwyedd.
- Ychydig o wahaniaeth oedd rhwng **rhentwyr preifat a thenantiaid tai cymdeithasol** yn eu barn ar fforddiadwyedd gwresogi:
- **Rhentwyr preifat:** roedd 29% yn ystyried bod eu costau gwresogi yn fforddiadwy.
- **Tenantiaid tai cymdeithasol:** 32% yn gweld gwresogi yn fforddiadwy.

C. A all eich cartref gael ei gynhesu i dymheredd delfrydol sy'n addas i chi? (ac unrhyw rai eraill sy'n byw yn eich cartref)

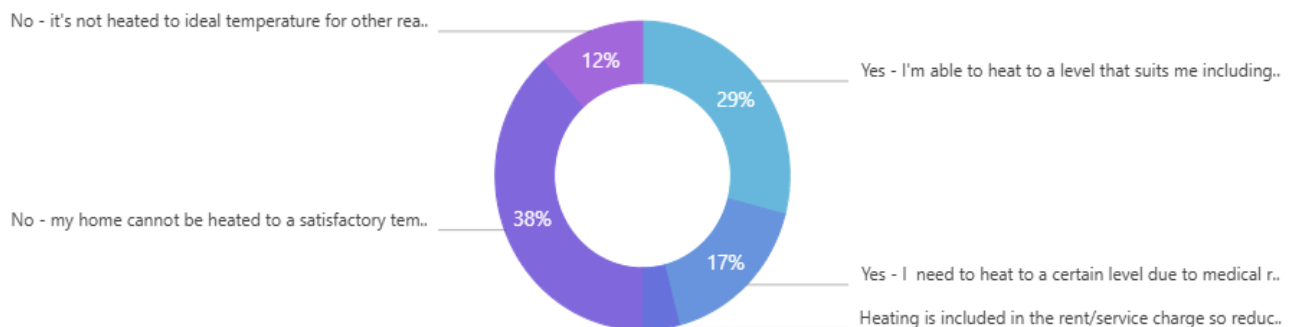

Er bod fforddiadwyedd gwresogi yn bryder allweddol i bob tenant, mae angen i rai gynnal tymhereddau penodol oherwydd rhesymau meddygol, plant, neu gyflyrau iechyd sylfaenol. Er mwyn deall lefelau cysur tenantiaid yn well, fe wnaethom ofyn iddynt am eu sefyllfa wresogi.

O ystyried yr amrywiaeth o fannau byw, rhoddwyd nifer o opsiynau i ymatebwr:

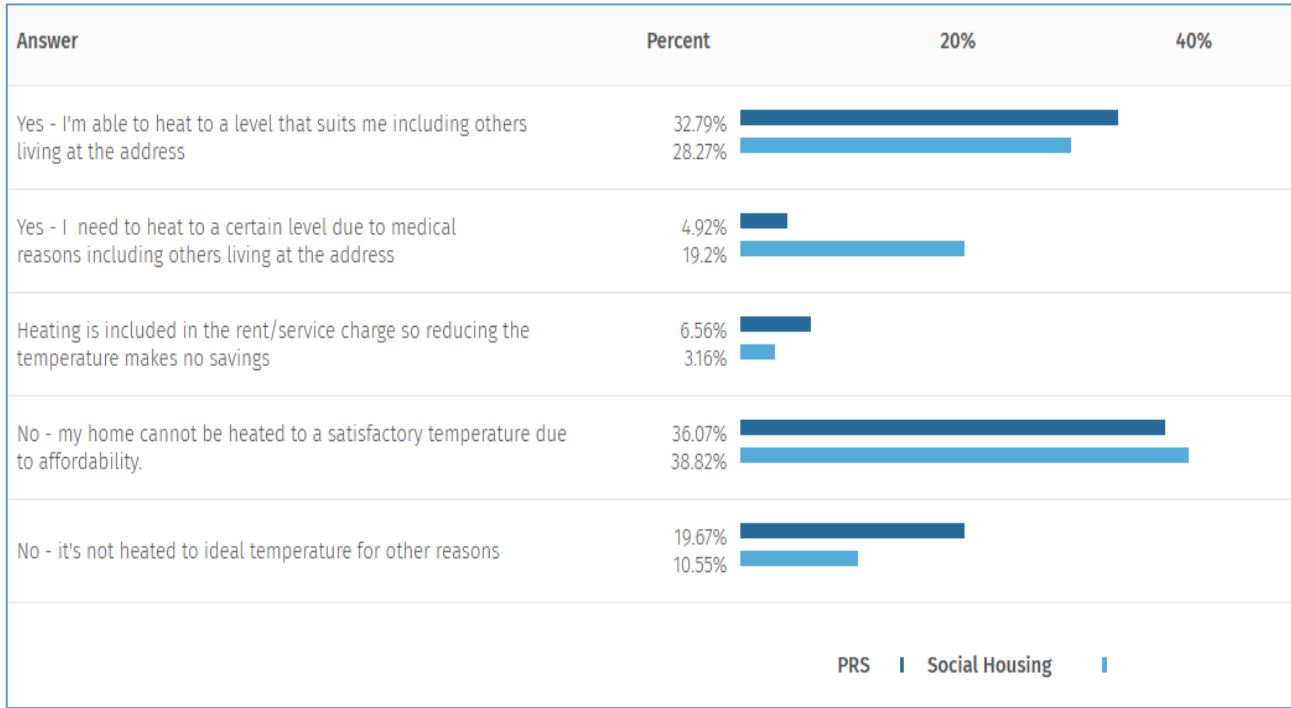
- Dywedodd **29%** y gallent gynhesu eu cartref i lefel gyfforddus iddynt hwy eu hunain ac eraill yn eu haelwyd.
- Dywedodd **17%** fod angen gwresogi eu cartref i lefel benodol am resymau meddygol, gan gynnwys anghenion eraill yn y cartref.
- Dywedodd **4%** fod costau gwresogi wedi'u cynnwys yn eu rhent neu dâl gwasanaeth, felly nid oedd gostwng y tymheredd yn arwain at arbedion.
- Dywedodd **38%** na allent gynhesu eu cartref i dymheredd boddhaol oherwydd fforddiadwyedd.
- Dywedodd **11%** nad oedd eu cartref yn cael ei gynhesu am resymau eraill, megis ei fod eisoes ar dymheredd delfrydol.

Pan edrychwn yn fanylach:

Cymhariaeth SRhP a Thai Cymdeithasol isod

PRS | Social Housing |

- Rhentwyr ifanc (18-30) sy'n cael eu heffeithio fwyaf, gyda 50% yn methu fforddio gwresogi digonol.
- Dylai ymdrechion polisi ganolbwyntio ar leihau costau rhentu neu ddarparu cymhorthdal gwresogi i'r grŵp hwn.
- Ymhlith y rhai 60+ mlwydd oed, mae 30% yn gallu fforddio gwresogi digonol - 9% yn fwy na rhentwyr ifanc.

60+ mlwydd oed

- Gall 30% o'r rhai 60+ oed wresogi eu cartrefi'n ddigonol - 9% yn uwch na phobl ifanc 18-30 mlwydd oed.
- Er bod fforddiadwyedd yn parhau i fod yn her, mae gan oedolion hŷn fwy o anghenion gwresogi meddygol, sy'n eu gwneud yn arbennig o agored i gostau ynni cynyddol.
- Y grŵp oedran 45-60 sydd â'r anghenion gwresogi mwyaf cysylltiedig â meddygol, tra bod materion fforddiadwyedd yn parhau i fod yn hollbwysig i'r rhai 31-45 oed.

Mae Fforddiadwyedd Gwresogi yn Anghenraid Iechyd, Nid yn Ddewis

- Ymhlith ymatebwyr b/Byddar ac anabl, dywedodd **28% fod angen gwresogi eu cartref i lefel benodol oherwydd anghenion meddygol**, yr uchaf o unrhyw grŵp.
- Mae hyn yn golygu, er bod fforddiadwyedd yn frwydr i lawer, i denantiaid anabl, mae'n effeithio'n uniongyrchol ar eu hiechyd a'u lles. Soniodd llawer hefyd am broblemau gyda **gosodiadau gwresogi sefydlog** na allent eu rheoli, gan wneud fforddiadwyedd hyd yn oed yn fwy heriol.

Tai Cymdeithasol a Fforddiadwyedd Ynni

- Mae tenantiaid tai cymdeithasol yn wynebu'r materion fforddiadwyedd gwaethaf a'r anghenion gwresogi meddygol uchaf, gan amlygu'r angen am raglenni cymorth wedi'u targedu.
- Mae'n bosibl y bydd rhentwyr preifat (SRhP) yn elwa llai o fesurau lleihau costau ynni os yw gwres wedi'i gynnwys yn eu rhent

BAME

- **Dywedodd 42% o ymatebwyr BAME** eu bod yn cael trafferth gyda fforddiadwyedd gwresogi - yn uwch na thenantiaid PRS (36%) a hyd yn oed tenantiaid tai cymdeithasol (39%).
- Mae hyn yn awgrymu **gwahaniaethau** mewn fforddiadwyedd ynni, yn debygol o fod yn gysylltiedig â lefelau incwm, patrymau cyflogaeth, ac amodau tai yn y cymunedau hyn.

Uchafbwyntiau'r Adran

- Fforddiadwyedd yw'r broblem fwyaf ar draws pob grŵp, ond mae'n fwyaf difrifol ymhlith ymatebwyr BAME (42%) ac unigolion iau. (50%).
- Mae anghenion gwresogi meddygol ar eu huchaf yn y grŵp oedran 45-60 (21%) a thenantiaid tai cymdeithasol (19%).
- Tenantiaid tai cymdeithasol sydd â'r problemau fforddiadwyedd gwaethaf, hyd yn oed yn waeth na rhentwyr preifat.
- Mae hyn yn golygu y dylai unrhyw ymyriadau (polisi, cyllid, neu gefnogaeth) ganolbwyntio ar ryddhad fforddiadwyedd i rentwyr iau ac unigolion BAME, tra'n blaenoriaethu cymorth gwresogi i oedolion hŷn a thenantiaid tai cymdeithasol oherwydd pryderon meddygol.

---

*Yn ein rhyngweithio â chymunedau amrywiol yn **EYST**, roedd llawer o denantiaid yn rhannu bod yn rhaid iddynt ddefnyddio gwres hyd yn oed pan nad oeddent yn gallu ei fforddio oherwydd bod ganddynt blant gartref.*

Fe wnaethom hefyd roi opsiwn ar gyfer sylwadau fel y gall tenantiaid ymhelaethu mwy.

Uchafbwyntiau Sylw Tenantiaid Allweddol

1. Systemau Gwresogi Aneffeithlon
2. Ffenestri Drafft ac Insiwleiddio Gwael
3. Landlordiaid yn Anwybyddu Atgyweiriadau
4. Graddfeydd EPC Ddim yn Cydweddu â Realiti
5. Fforddiadwyedd Gwresogi yn erbyn Gwastraff Ynni

Yn seiliedig ar themâu allweddol gallwn eu rhannu i:

1. Systemau gwresogi aneffeithlon neu wedi torri

- *Mae rheiddiaduron newydd wedi'u gosod yn ddiweddar, ond nid yw'r boeler yn effeithlon iawn.*
- *Gwresogydd ddim yn gweithio ac yn methu ei fforddio fel trydan.*
- *Mae'r system wresogi sy'n cael ei gosod yn hen ffasiwn ac yn rhedeg ar olew. Nid oes unrhyw reolaeth ar y gwres; mae naill ai'n berwi poeth neu'n rhy oer. Nid oes rheolaeth thermostat ar wres ym mhob ystafell i arbed ynni, a'r unig reolaeth yw switshis mecanyddol hen ffasiwn ar y rheiddiaduron, felly mae'r ystafelloedd naill ai'n rhewi oer neu'n rhy boeth.*
- *Nid yw rhai o'r thermostatau rheiddiaduron wedi gweithio ers blynyddoedd ac mae'n debyg na ellir eu cywiro.*
- *Rwyf wedi codi'r peirianwyr gwresogi eto oherwydd ar rai dyddiau gall y tymheredd ostwng i 4°C. Maent eto wedi dod i'r casgliad nad yw'r system wresogi yn addas i'r diben—mae rheiddiaduron yn rhy fach, yn llawn rhwd, ac nid oes thermostat arnynt. Unwaith eto, ni fydd {landlord} yn gwneud dim. Mae gen i lwydni yn yr ystafell fyw, y bath, y gegin a'r cyntedd.*
- *Nid oes gennym unrhyw wres i fyny'r grisiau a dim ond rheiddiaduron trydan bach drud i lawr y grisiau, sy'n cymryd oriau i gynhesu ystafell ac yn gwneud dim i gynhesu i fyny'r grisiau. Adroddir i'r gymdeithas dai bob blwyddyn, ond ni chymerwyd unrhyw gamau. Ceisiodd cynghorydd lleol godi'r mater gyda nhw hefyd, ond wnaethon nhw byth ymateb. Mae pob un o'r wyth tŷ yn yr ystâd yn wynebu'r un problemau.*
- *Methu rheoli'r tymheredd cywir. Ni esboniodd neb sut i amseru'r uned na'r ffordd orau o reoli'r gwresogi.*

2. Insiwleiddio Gwael a Materion Drafft

- *Mae ffenestri a drysau yn hen iawn, gyda drafftiau a bylchau, felly nid yw byth yn teimlo'n gynnes.*
- *Drafft o ffenestri.*
- *Mae'r ffenestri a'r drysau yn gollwng gormod o wres. Mae un ystafell wely, yn arbennig, ddim yn cynhesu oherwydd dwy ffenestr sy'n gadael gormod o aer oer i mewn.*
- *Mae gwir angen amnewid fy ffenestri. Gallwch chi glywed y gwynt yn dod drwodd, a phan mae'n ddrwg, ni allwch hyd yn oed glywed y teledu - dyna pa mor ddrwg yw'r chwibanu. Gallwch chi hyd yn oed deimlo'r gwynt os ydych*

chi'n eistedd wrth ymyl y ffenestri, felly dwi'n gwybod bod fy ngwres yn mynd allan trwyddyn nhw.

- *Yn anffodus, oherwydd y ffenestri hen ffasiwn yn fy eiddo, sydd dros 30 oed, mae bylchau yn y ffenestri sy'n gollwng aer oer i mewn ac yn gollwng y gwres. Ni ellir gwresogi fy nghartref i safon foddhaol oherwydd bod y gwres yn difaru allan o'r ffenestri.*
- *Mae fy ffenestri'n hen ac yn ddrafftig. Tydi dwy o ffenestri fy ystafell wely ddim yn cau. Mae fy nrws ffrynt yn ddrafftig iawn, ac mae {landlord} wedi dweud wrthyf y gallaf dalu £500 am un newydd, er fy mod wedi byw yma ers 25 mlynedd a'r un drws presennol ydyw! Nid yw fy rheiddiaduron yn cynhesu'n iawn. Mae'r drws cefn wedi'i ffitio'n wael ac mae hefyd yn ddrafftig.*
- *Mae fforddiadwyedd yn broblem enfawr, ond mae hynny oherwydd diffyg inswleiddio. Cafodd yr inswleiddiad wal geudod ei dynnu gan {landlord} tua 8-10 mlynedd yn ôl ar y rhagdybiaeth ei fod yn achosi problemau lleithder, a chyn bo hir byddai'r fflatiau wedi'u gorchuddio â deunydd inswleiddio allanol. Nid yw hyn wedi digwydd, ac er gwaethaf addewidion blynyddol o "bydd yn cael ei wneud," nid yw erioed wedi. Nid oes modd byw mewn fflat oer cyn y 1960au ar Benrhyn Gŵyr gydag LPG drud i'ch cadw'n gynnes.*

3. EPC a Phroblemau Strwythurol

- *Fy sgôr EPC yw F mewn eiddo rhestredig Gradd 2 heb unrhyw inswleiddio a ffenestri 'gwydr dwbl' hen iawn. Mae gen i foeler olew a rheiddiaduron aneffeithlon a llosgydd coed. Nid yw'r tymheredd byth yn cyrraedd y lefel ddelfrydol ofynnol.*
- *Meddwl ei fod yn dangos fel C yn fy llawlyfr pan symudais i mewn, ond mae'n rhewi yn y gaeaf hyd yn oed pan fydd y gwres ymlaen.*
- *Mae fy EPC wedi dod i ben, a'r radd ddiwethaf oedd D, ond nid yw'r eiddo yn cadw gwres.*

4. Profiad Tenantiaid a Diffyg Gweithredu gan Landlord

- *Mae'r gosodiadau gwresogi yn sefydlog ac ni ellir eu newid.*
- *Mae'n debyg y gallem yn dechnegol fforddio gwresogi'r cartref i gynhesrwydd digonol trwy gydol y flwyddyn, ond mae hyn yn teimlo'n wastraffus gan fod y tŷ yn colli gwres mor gyflym. Felly mae'n gydbwysedd o gysur yn erbyn teimlo'n wastraffus.*
- *Nid ydych yn gwybod beth yw'r problemau nes eich bod yn yr eiddo, a phan fyddwch yn rhoi gwybod iddynt, nid ydynt yn gwneud dim i'w datrys.*
- *Nid yw EPC yn golygu dim os na all cynghorau lleol fforddio gwella eiddo.*
- *Byddai Tystysgrif Perfformiad Ynni yn dod ar ôl atgyweirio da, hygyrchedd a lleoliad.*
- *Mae'r lleoedd parcio yn gyfyngedig, ac mae'r cyngor yn gwrthod troi'r manau gwyrdd yn fannau parcio ychwanegol. Caru lle rydw i'n byw, ond casáu'r hyn sy'n rhaid i mi fyw ynddo.*

5. Dyluniadau Adeiladau drafftig ac Aneffeithlon

- *Mae'r ffenestri wedi'u chwalu, ac felly mae'r gwres yn dianc allan yn hawdd.*
- *Mae fy fflat yn hynod ddrafftig. Gallaf gynhesu fy fflat i fyny, ac mae'r ystafell fyw yn cynhesu nes bod prif ddrws yr adeilad yn cael ei agor i lawr y*

grisiau, a'r gwynt a'r drafft yn chwythu'n syth i fyny'r grisiau, o dan ddrws ffrynt y fflat, i mewn i fy fflat, ac i lawr y neuadd yn syth i mewn i fy ystafell fyw. Mae gan yr ystafell fyw ei hun ddwy fent sy'n tynnu gwynt o'r cae rygbi i'r ystafell fyw ac yn canslo unrhyw wres.

- *Mae fy system wresogi wedi dyddio, ac mae fy nghartref yn dioddef o leithder cynyddol sydd wedi bodoli ers dros 15 mlynedd. Nid yw unrhyw welliannau yn cael yr effaith lawn.*

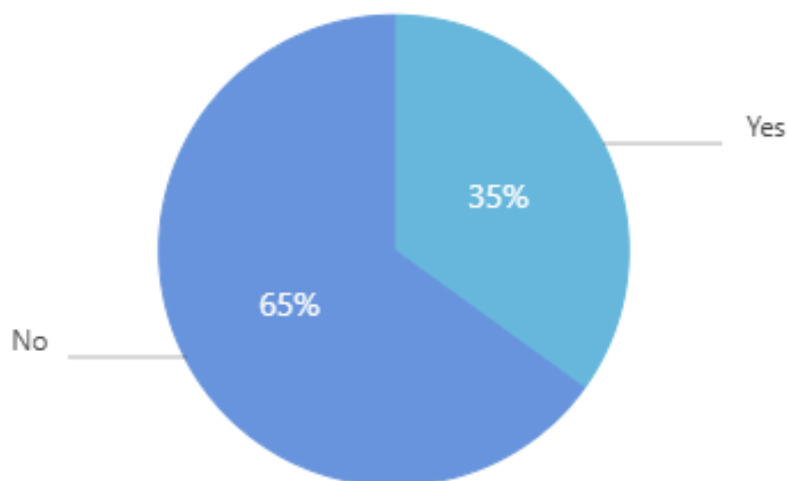

C. A yw eich cartref wedi cael unrhyw welliannau effeithlonrwydd ynni? Er enghraifft - Inswleiddio Waliau Allanol, Paneli Solar neu welliannau llai fel atal drafftiau?

Er mwyn gwella effeithlonrwydd ynni a chreu mannau byw mwy cyfforddus, mae llawer o gartrefi'n cael eu huwchraddio fel Inswleiddio Waliau Allanol neu newidiadau llai fel atal drafftiau. Er mwyn deall profiadau tenantiaid gyda'r gwelliannau hyn, gofynnwyd a oeddent wedi derbyn unrhyw waith effeithlonrwydd ynni.

- Dywedodd **35% o'r ymatebwyr 'do'**, tra na chafodd **65% unrhyw uwchraddiadau**.
- **Tenantiaid tai cymdeithasol** oedd fwyaf tebygol o dderbyn gwelliannau, gyda **38% yn cadarnhau uwchraddio effeithlonrwydd ynni**.
- **Rhentwyr preifat (PRS)** oedd â'r gyfradd gwelliant isaf, gyda dim ond **18% yn nodi unrhyw waith a wnaed**.
- **Adroddodd ymatebwyr BAME gyfradd wella o 33%**, sy'n cyd-fynd yn agos â'r cyfartaledd cyffredinol.

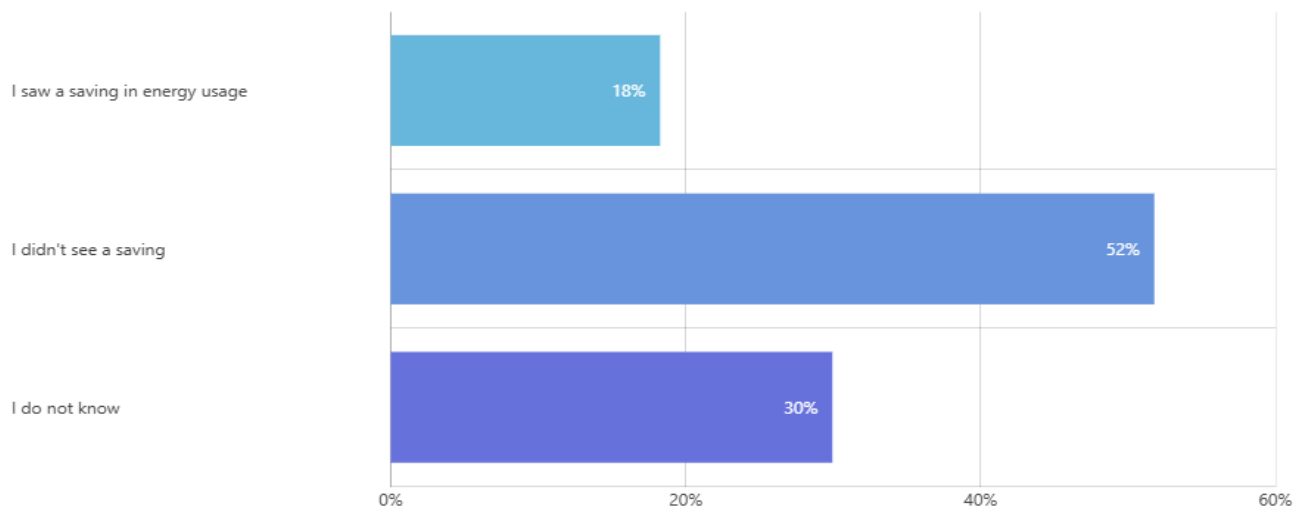

Fel dilyniant, fe wnaethom ofyn i ymatebwyr a oedd wedi derbyn gwelliannau effeithlonrwydd ynni a oeddent wedi sylwi ar arbedion ar eu biliau ynni.

Noder: Oherwydd y gwahaniaeth pris rhwng nwy a thrydan, efallai na fydd arbedion uniongyrchol bob amser yn amlwg. Yn ogystal, gall costau uned a thaliadau sefydlog am drydan effeithio ymhellach ar fforddiadwyedd cyffredinol, gan ei gwneud yn anoddach i denantiaid weld buddion ariannol uniongyrchol. Fodd bynnag, mae gwelliannau fel inswleiddio ac atal drafftiau yn gwella cysur cyffredinol a gallant helpu i leihau'r galw am ynni, sy'n allweddol i leihau costau dros amser..

Canfyddiadau:

- Dywedodd **18%** o'r ymatebwyr eu bod **wedi arbed ar eu biliau ynni**.
- Ni welodd **52% unrhyw arbedion**.
- Roedd **30%** yn **ansicr** os oedd y gwelliannau wedi cael effaith.

Pan edrychwn yn fanwl -

- Ymatebwyr BAME a adroddodd yr arbedion uchaf, gyda 25% yn sylwi ar ostyngiad mewn biliau ynni.
- Dilynodd tenantiaid tai cymdeithasol yn agos, gyda 19% yn nodi arbedion.
- Tenantiaid SRhP oedd â'r arbedion lleiaf (9%), sy'n cyd-fynd â'u cyfradd isel o welliannau effeithlonrwydd ynni (18%).
- Y grŵp oedran 60+ welodd yr arbedion mwyaf (26%), o bosibl oherwydd cyfnodau tenantiaeth hirach neu fwy o ymwybyddiaeth o fesurau effeithlonrwydd ynni.
- Nododd rhentwyr iau (18-30) a grwpiau canol oed (31-45, 45-60) arbedion ynni is tra bod cyfran sylweddol o bobl ifanc 18-30 oed (50%) yn ansicr a oeddent wedi arbed arian, gan awgrymu o bosibl diffyg ymwybyddiaeth o welliannau effeithlonrwydd ynni neu amser cyfyngedig yn yr eiddo i sylwi ar newidiadau.

Uchafbwyntiau'r Adran

Nid yw uwchraddio effeithlonrwydd ynni bob amser yn arwain at arbedion ariannol amlwg ar unwaith, gan fod ffactorau fel amrywiadau mewn prisiau ynni a phatrymau defnydd yn chwarae rhan.

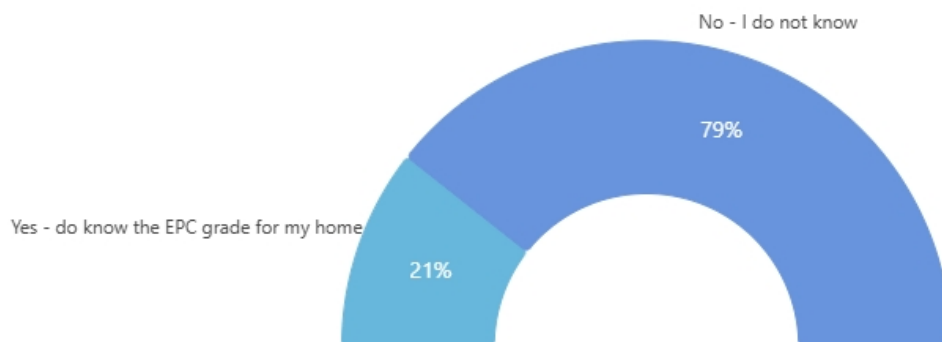
- Roedd 36% o ymatebwyr yn ansicr a oeddent yn arbed arian, gan amlygu'r angen am well cyfathrebu ar newidiadau i gostau ynni ar ôl ôl-ffitio.
- Ymatebwyr hŷn a BAME a adroddodd yr arbedion mwyaf, a thenantiaid SRhP a rhentwyr iau a welodd y budd ariannol lleiaf o'r gwelliannau hyn.

Adran 2 - Agweddau a Chanfyddiadau: Yr hyn y mae Sgoriau EPC yn ei olygu i Denantiaid

Mae Tystysgrifau Perfformiad Ynni (EPC) yn dangos pa mor ynni effeithlon yw eiddo. Rhoddir graddfeydd EPC i eiddo ac fe'u cynrychiolir ar raddfa o A-G, A yw'r mwyaf effeithlon, G yw'r lleiaf effeithlon. Mae'n ofynnol i bob eiddo ar rent yn y DU gael EPC dilys cyn i denant newydd symud i mewn, er nad oes angen iddynt gael eu diweddarau pan fydd gwaith mawr wedi'i gwblhau neu pan fydd yn dod i ben.

Er mwyn deall ymwybyddiaeth, fe wnaethom ddangos siart graddio EPC i'r ymatebwyr a gofyn a oeddent yn gwybod sgôr eu cartref:

- **Roedd 21% o ymatebwyr yn gwybod eu sgôr EPC**, gostyngiad o **29% y llynedd**. Fodd bynnag, efallai y bydd y newid hwn yn cael ei ddylanwadu gan sut y gofynnwyd y cwestiwn—y llynedd, dangoswyd siart EPC i ymatebwyr gyntaf cyn cael eu holi am eu sgôr, ond eleni, gofynnwyd iddynt yn uniongyrchol.
- **dywedodd 79% nad oeddent yn gwybod sgôr EPC eu cartref**, gan amlygu diffyg ymwybyddiaeth o gyfraddau effeithlonrwydd ynni ymhlith tenantiaid.

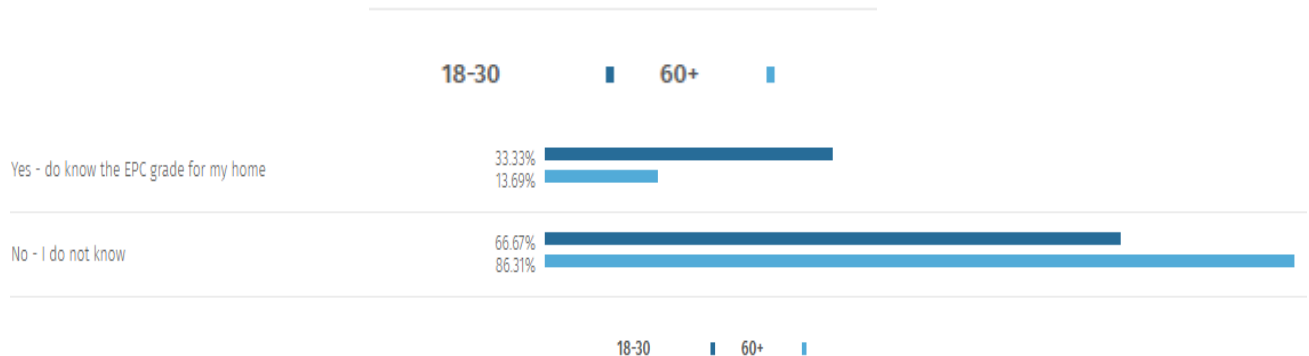

Mynd i'r afael â Rhwystrau Hygyrchedd ar gyfer Tenantiaid d/Byddar ac Anabl

- Ymhlith tenantiaid b/Byddar ac anabl, mae ymwybyddiaeth EPC yn parhau i fod yn isel, gyda 79% yn anymwybodol o sgôr EPC eu cartref.
- Mae hyn yn awgrymu y gall hygyrchedd mewn cyfathrebu am effeithlonrwydd ynni fod yn rhwystr. Gallai sicrhau bod rhaglenni effeithlonrwydd ynni yn cael eu hesbonio mewn fformatau hygyrch helpu i wella ymgysylltiad ac ymwybyddiaeth.

Ymwybyddiaeth EPC yn ôl Math o Deiliadaeth

- Rhentwyr preifat (SRhP) oedd â'r ymwybyddiaeth uchaf o gyfraddau EPC, gyda 48% yn gwybod sgôr eu cartref—cynnydd o 3% ers y llynedd.
- Mewn cyferbyniad, roedd ymwybyddiaeth yn llawer is ymhlith **tenantiaid cymdeithasau tai (17%)** a **thenantiaid awdurdodau lleol (20%)**.
- Roedd **ymatebwyr BAME (42%)** a **thenantiaid SRhP (48%)** yn sylweddol fwy ymwybodol o gyfraddau Tystysgrif Perfformiad Ynni o gymharu â **thenantiaid tai cymdeithasol (Awdurdod Lleol: 20%, Cymdeithasau Tai: 17%)**.
- Mae hyn yn awgrymu y gallai rhentwyr preifat a thenantiaid BAME ymwneud mwy â gwybodaeth effeithlonrwydd ynni, tra bod ymwybyddiaeth yn parhau i fod yn isel ymhlith tenantiaid tai cymdeithasol.

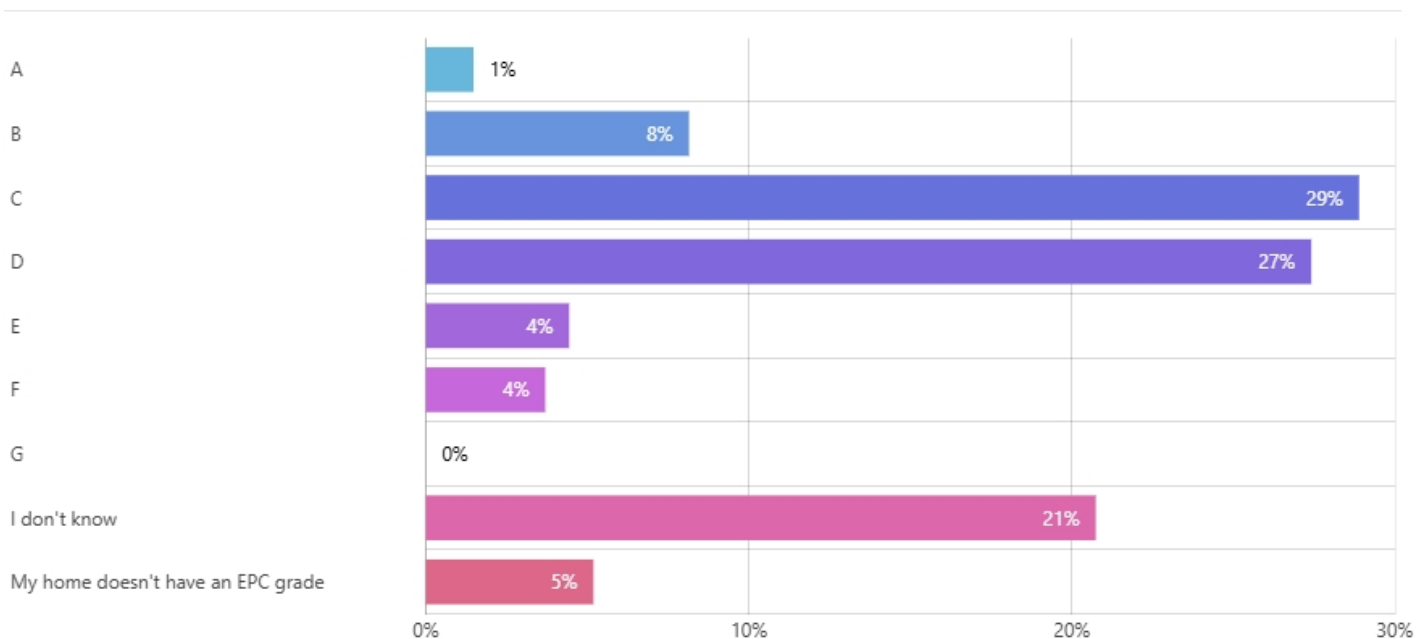
Ymhlith tenantiaid b/Byddar ac anabl, **dywedodd nifer sylweddol eu bod yn ansicr o'u sgôr EPC**, gan awgrymu y gallai hygyrchedd mewn cyfathrebu am effeithlonrwydd ynni fod yn rhwystr. **Gallai sicrhau bod rhaglenni effeithlonrwydd ynni yn cael eu hesbonio mewn fformatau hygyrch helpu i wella ymgysylltiad ac ymwybyddiaeth.**

Newid mewn Ymwybyddiaeth EPC fesul Grŵp Oedran

- Yn wahanol i'r llynedd, lle'r oedd gan ymatebwyr iau ymwybyddiaeth uwch o EPC, roedd tueddiad gwahanol eleni.
- Gostyngodd ymwybyddiaeth EPC ymhlith pobl ifanc 18-30 oed yn sydyn o 43% y llynedd i ddim ond 14% eleni.

- Gallai'r gostyngiad hwn ddangos diffyg ymdrechion ymwybyddiaeth parhaus neu fod rhentwyr mwy newydd yn y grŵp oedran hwn yn llai gwybodus na'r rhai a arolygwyd yn flaenorol.
- Mewn cyferbyniad, cynyddodd ymwybyddiaeth ymhlith y grŵp oedran 60+ o 23% y llynedd i 33% eleni.
- Mae hyn yn awgrymu gwell ymgysylltiad ymhlith tenantiaid hŷn, o bosibl wedi'i ysgogi gan fentrau effeithlonrwydd ynni sy'n targedu aelwydydd hŷn a bregus.

C. Dywedasoich eich bod yn gwybod sgôr EPC (effeithlonrwydd ynni) eich cartref. A allwch ddweud wrthym beth ydyw? (A-G)

Ar hyn o bryd nid oes gan dai cymdeithasol lefelau uchel o dystysgrifau EPC dilys. Byddem yn disgwyl i hynny newid wrth i SATC2 fynd rhagddi wrth i landlordiaid ddatblygu cydymffurfiaeth, ond a fydd y tenant yn ymwybodol?

Graddfeydd EPC – Tueddiadau Allweddol

- **EPC 'C' oedd y sgôr a adroddwyd fwyaf eleni (29% o'r ymatebion), gan wella o EPC 'D' fel y sgôr mwyaf cyffredin y llynedd.** Fodd bynnag

mae EPC 'A' yn parhau i fod yn brin, gyda dim ond 1% o gartrefi yn cyrraedd y safon effeithlonrwydd ynni uchaf.

- Fodd bynnag, cododd tenantiaid bryderon nad yw graddfeydd EPC bob amser yn cyfateb i'w profiad bywyd.
- *"Dw i'n meddwl ei fod yn dangos fel C yn fy llawlyfr pan symudais i mewn... ond mae'n rhewi yn y gaeaf hyd yn oed pan fydd y gwres ymlaen."*
- *"Mae fy EPC wedi dod i ben, a'r radd ddiwethaf oedd D, ond nid yw'r eiddo yn cadw gwres."*

Perfformiad Cymdeithasau Tai yn erbyn Awdurdod Lleol

- Sgoriodd Cymdeithasau Tai yn well na thai Awdurdod Lleol, gyda mwy o gartrefi yn cael gradd B (11%) a llai yn D (17%). Fodd bynnag, mae angen gwella ymwybyddiaeth o Dystysgrif Perfformiad Ynni o hyd—nid yw dros 27% o denantiaid cymdeithasau tai yn gwybod sgôr Tystysgrif Perfformiad Ynni eu cartref.
- Mae cartrefi Awdurdod Lleol yn parhau i fod ar ei hôl hi o ran effeithlonrwydd ynni, gyda 41% o gartrefi yn dal i fod yn EPC D - cyfran sylweddol uwch na chartrefi Cymdeithas Tai (17%).
- Mae hyn yn awgrymu bod llawer o gartrefi Awdurdod Lleol yn parhau i fod yn llai ynni-effeithlon, a all arwain at gostau ynni uwch i denantiaid.
- Gall graddau EPC is gael eu dylanwadu gan ffactorau lluosog, gan gynnwys oedran y stoc tai a chanfyddiadau tenantiaid o leithder a llwydni.
- Yng Nghymru, adeiladwyd tua 33% o gartrefi cyn 1930 (data ONS), sy'n golygu y gallai fod angen uwchraddio llawer o eiddo i fodloni safonau effeithlonrwydd ynni modern.
- Mae angen mwy o fuddsoddiad i ddod â stoc tai cymdeithasol hyd at o leiaf EPC C. Byddai hyn nid yn unig yn gwella fforddiadwyedd i denantiaid ond hefyd yn cyfrannu at ymdrechion cynaliadwyedd a datgarboneiddio ehangach.

Mae Effeithlonrwydd Ynni yn parhau i fod yn Bryder mewn Cartrefi SRhP a BAME

- EPC D yw'r raddfa fwyaf cyffredin yn y ddau grŵp, gan effeithio ar 43% o gartrefi SRhP a 40% o gartrefi BAME.
- Nododd ymatebwyr BAME gyfran uwch o gartrefi cyfradd EPC E (20%) o gymharu â thenantiaid SRhP (13.33%), gan awgrymu y gallai'r grŵp hwn brofi costau ynni uwch oherwydd tai llai effeithlon.

Ymatebwyr BAME ag Ymwybyddiaeth EPC Is

- Nid oedd 20% o ymatebwyr BAME yn gwybod eu sgôr EPC, o gymharu â dim ond 3% o denantiaid y SRhP.
- Mae hyn yn awgrymu bwlch mewn ymwybyddiaeth a hygyrchedd gwybodaeth i denantiaid BAME, a allai effeithio ar eu gallu i wneud penderfyniadau tai gwybodus.

Cartrefi Heb Raddfa EPC

- Dywedodd 3.33% o denantiaid SRhP nad oedd gan eu cartref sgôr EPC. Mae hyn yn awgrymu efallai nad yw rhai cartrefi SRhP yn cydymffurfio'n llawn â rheoliadau datgelu Tystysgrif Perfformiad Ynni neu nad ydynt yn ymwybodol ohono.
- Cymdeithasau tai oedd â'r gyfran uchaf o ymatebwyr yn adrodd am gartrefi heb radd EPC, o bosibl oherwydd oedi wrth ardystio neu gofnodion hen ffasiwn. Gallai hefyd fod yn gysylltiedig â hyd tenantiaeth sydd fel arfer yn hirach mewn tai cymdeithasol.

C. Rydych chi wedi dewis yr hyn rydych chi'n meddwl yw'r Dystysgrif Perfformiad Ynni ar gyfer eich cartref.

Rydym yn dymuno samplu ymatebion i edrych ar yr EPC go iawn yn erbyn eich canfyddiad.

Noder: Ni fyddai canlyniadau byth yn cael eu cyhoeddi ar sail unigol. A fydddech yn fodlon rhannu eich cod post a llinell gyntaf eich cyfeiriad fel y gallem wirio eich sgôr EPC yn erbyn eich canfyddiad at ddibenion ymchwil?

O ystyried y diffyg dealltwriaeth ynghylch EPC, gofynnodd ein trydydd cwestiwn yn y gyfres EPC i ymatebwyr nodi sgôr EPC eu cartref - boed yn seiliedig ar ddyfaliad neu'r hyn a ddywedwyd wrthynt. Gwerthfawrogwn y llu o ymatebwyr a rannodd eu cyfeiriadau gyda ni. Heb ddefnyddio unrhyw ddata unigol, fe wnaethom gymharu 100 o ymatebion i gofnodion EPC gwirioneddol i werthuso pa mor gywir yw'r canfyddiadau hyn.

Yn wahanol i astudiaeth gan Gymdeithas Adeiladu Shipton (2023), lle roedd 84% o berchnogion tai wedi goramcangyfrif eu sgôr EPC, canfuom fod tenantiaid yn llawer mwy cywir—ond erys rhai bylchau.

Canfyddiad yn erbyn Realiti

- **Roedd y rhan fwyaf o denantiaid yn gywir** – Nododd 82% o bobl eu sgôr EPC yn gywir, sy'n galonogol.
- **Roedd rhai wedi goramcangyfrif** – Roedd 14% yn meddwl bod eu cartref yn fwy ynni-effeithlon nag ydyw mewn gwirionedd. Gallai hyn fod oherwydd uwchraddio cartref yn ddiweddar neu dybio bod pethau'n well nag y maent.
- **Roedd ychydig wedi tanamcangyfrif** – Roedd 4% yn meddwl bod eu cartref yn waeth ei fyd nag ydyw mewn gwirionedd, a allai olygu eu bod yn teimlo'n oerach neu'n cael trafferth gyda gwresogi, hyd yn oed os yw eu cartref yn cael ei raddio'n well ar bapur.

- **Cofnodion coll** – Mewn rhai achosion, ni allem ddod o hyd i gofnod EPC, gan ei gwneud yn aneglur a oedd tenantiaid yn dyfalu neu os nad oes gan eu heiddo dystysgrif gyfredol.

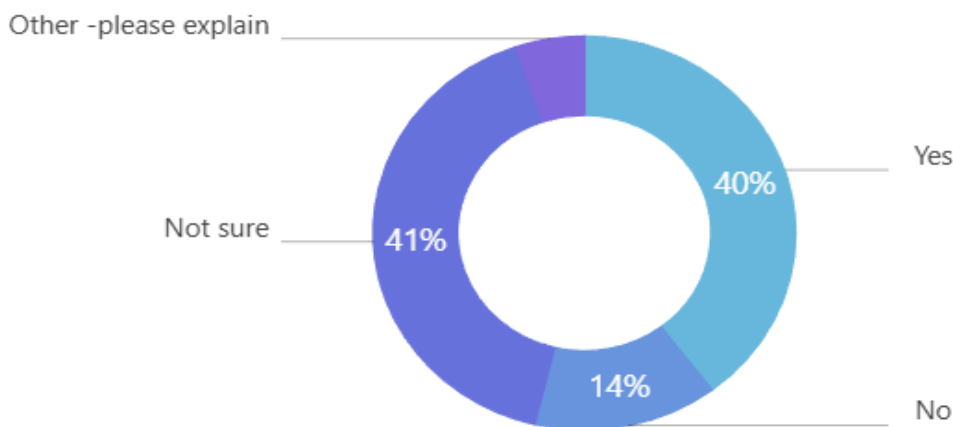
Mae hyn yn dweud wrthym, er bod gan y rhan fwyaf o denantiaid syniad da o effeithlonrwydd ynni eu cartref, mae bylchau o hyd.

Gall rhai fod dan gamargraffiadau, gan feddwl bod eu cartref yn well (neu'n waeth) nag ydyw mewn gwirionedd. Gallai gwell cyfathrebu a mynediad cliriach at fanylion EPC helpu tenantiaid i wneud dewisiadau mwy gwybodus am eu cartrefi a chostau ynni.

Nodyn terfynol: Fe wnaethom hefyd gofnodi dau denant SRhP ar wahân (ardal Caerdydd) a nododd y ddau mai C oedd eu Tystysgrif Perfformiad Ynni, ond ni welsom unrhyw gofnod o Dystysgrif Perfformiad Ynni nac unrhyw gofrestrriad gyda Rhentu Doeth Cymru. Daeth y ddau o gefndiroedd ethnig amrywiol, gan godi cwestiynau am landlordiaid anghofrestredig neu ddogfennaeth ffug.

C. Mae effeithlonrwydd ynni yn effeithio'n sylweddol ar gost gwresogi a rhedeg eich cartref, gan arbed hyd at £1,500 y flwyddyn o bosibl (e.e. rhwng eiddo gradd EPC E ac A).

Pe bai'r Dystysgrif Perfformiad Ynni yn cael ei harddangos (fel y dylai fod yn ôl y gyfraith) a fyddai'n gwneud unrhyw wahaniaeth yn eich dewis o eiddo posibl i'w rhentu?

Mae'r Dystysgrif Perfformiad Ynni (EPC) yn chwarae rhan hanfodol mewn mentrau sero net, gan gynnwys Safon Ansawdd Tai Cymru (2023). Fodd bynnag, mae hefyd yn ffactor hanfodol i denantiaid wrth wneud penderfyniadau rhentu, gan ddylanwadu ar fforddiadwyedd a chysur. Yn y pen draw, mae tryloywder EPC yn helpu tenantiaid i ddeall costau ynni posibl ac arbedion hirdymor sy'n gysylltiedig â chartref.

Mae Sgoriau EPC o Bwys i Rai, Ond Mae Bylchau Ymwybyddiaeth yn Parhau

- Roedd 40% o'r ymatebwyr wedi ystyried graddfeydd EPC, gan ddangos bod effeithlonrwydd ynni yn chwarae rhan mewn penderfyniadau rhentu i gyfran sylweddol o denantiaid.
- Fodd bynnag, roedd 41% o ymatebwyr yn ansicr a oedd graddfeydd EPC yn dylanwadu ar eu penderfyniad, gan awgrymu efallai nad yw llawer o rentwyr yn deall nac yn blaenoriaethu gwybodaeth EPC yn llawn wrth ddewis cartref.
- Nid oedd 14% yn ystyried graddfeydd EPC o gwbl, gan ddangos fod rhai ffactorau eraill megis lleoliad, pris rhent, neu argaeledd oedd wedi cael blaenoriaeth.

Gall Ymwybyddiaeth EPC Isel Fod yn Ffactor

- Mae'r ganran uchel o ymatebion "Ddim yn siŵr" (41%) yn awgrymu diffyg tryloywder neu gyfathrebu posibl ynghylch graddfeydd EPC pan fydd tenantiaid yn chwilio am gartref.
- Gallai gwybodaeth EPC fwy hygyrch ar adeg rhentu helpu tenantiaid i wneud dewisiadau mwy gwytod.

A oes dewis?

- Dewisodd 5% o ymatebwyr "Arall", gan nodi bod ffactorau ychwanegol, megis fforddiadwyedd, cyflwr eiddo, polisiau landlordiaid, neu anghenion personol, yn fwy pendant na graddfeydd EPC.

Y Sector Rhentu Preifat yn erbyn Tai Cymdeithasol

Yn unol â'n hymchwil a'n dealltwriaeth, nid yw mwyafrif yr eiddo mewn Tai Cymdeithasol yn cael eu hysbysebu gyda manylion EPC ar y brig nac yn fanwl iawn. Fodd bynnag, gan fod Tystysgrif Perfformiad Ynni yn elfen bwysig o ran fforddiadwyedd a hawl tenantiaid i wneud dewis ar sail gwybodaeth dryloyw, canfuwyd y canlynol -

- Roedd 73% o denantiaid y SRhP yn ystyried graddau EPC wrth ddewis eu cartref, o gymharu â dim ond 35% o denantiaid tai cymdeithasol.
- Awgryma hyn bod graddfeydd EPC yn cael eu cynnwys yn fwy cyffredin mewn penderfyniadau rhentu yn y SRhP, yn ôl pob tebyg oherwydd y model rhentu.

Dewisodd grŵp bach ond pwysig o ymatebwyr **(5%) "Arall"** pan ofynnwyd iddynt a oedd graddfeydd EPC wedi dylanwadu ar eu dewis o dai.

Mae eu hymatebion yn amlygu rhwystrau sylweddol sy'n atal tenantiaid mewn sefyllfaoedd bregus—rhag gwneud effeithlonrwydd ynni yn flaenoriaeth wrth ddewis cartref.

1. Diffyg Dewis mewn Penderfyniadau Tai

Pwysleisiodd llawer o denantiaid nad oedd dewis yn opsiwn oherwydd prinder tai, cyfyngiadau fforddiadwyedd, neu ddigartrefedd.

- *"Nid yw dewis yn opsiwn pan ydych yn wynebu digartrefedd."*
- *"Dim dewis."*
- *"Byddai'n well gan bobl gael to oer uwch eu pennau na dim to."*
- *"Does dim opsiynau oherwydd yr argyfwng tai."*
- *"Nid yw tenantiaid tai cymdeithasol yn cael dewis grêt (3 chynnig)."*

2. Nid yw Sgoriau EPC Wastad yn Adlewyrchu Realiti

Nododd rhai ymatebwyr nad oedd eu sgôr EPC yn cyfateb i'w profiad bywyd, gyda chartrefi'n oerach neu'n llai effeithlon na'r disgwyl.

- *"Dw i'n meddwl ei fod yn dangos fel C yn fy llawlyfr pan symudais i mewn... ond mae'n rhewi yn y gaeaf hyd yn oed pan fydd y gwres ymlaen."*
- *"Mae fy EPC wedi dod i ben, a'r radd ddiwethaf oedd D, ond nid yw'r eiddo yn cadw gwres."*
- *"Cafodd y cladin allanol a'r ffenestri newydd eu gwneud ar ôl i mi symud i mewn, felly nid oedd EPC yn berthnasol ar y pryd."*

3. Mae Tenantiaid Hirdymor a Thenantiaeth Ddiogel yn Golygu bod EPC yn Amherthnasol i rai

Nododd rhai ymatebwyr eu bod wedi bod yn eu cartrefi am amser hir, sy'n golygu nad oeddent erioed wedi ystyried graddfeydd EPC wrth symud i mewn.

- *"Wedi dechrau rhentu'r fflat hwn cyn y graddau EPC."*
- *"Mae gennyf denantiaeth sicr ac ni fyddaf yn edrych i rentu unrhyw eiddo arall."*
- *"Nid oes gan fy nhŷ EPC gan fy mod wedi bod yma ers ugain mlynedd."*

4. Mae Amodau Tai Gwael a Diffyg Atgyweiriadau yn Lleihau Perthnasedd EPC

Soniodd rhai tenantiaid am faterion cynnal a chadw difrifol (e.e., lleithder, llwydni, inswleiddio gwael) a oedd yn gwneud i gyfraddau EPC deimlo'n amherthnasol.

- *"Dydych chi ddim yn gwybod y problemau nes eich bod chi yn yr eiddo, a phan fyddwch chi'n rhoi gwybod iddyn nhw, dydyn nhw ddim yn gwneud dim i'w datrys."*
- *"Yn ein hachos ni, mae ein cartref yn dioddef o leithder cynyddol ac mae wedi gwneud ers dros 15 mlynedd. Nid yw unrhyw welliannau yn cael yr effaith lawn."*
- *"Nid yw EPC yn golygu dim os na all cynghorau lleol fforddio gwella eiddo."*
- *"Byddai EPC yn dod ar ôl atgyweirio da, hygyrchedd, a lleoliad."*

Mae'r ymatebion i'r cwestiwn hwn yn amlygu ystod eang o safbwyntiau, o frwdfrydedd ynghylch gwelliannau effeithlonrwydd ynni i bryderon dwfn am fforddiadwyedd, dibynadwyedd, a dewis tenantiaid.

- **Fforddiadwyedd yw'r rhwystr mwyaf** - Mae tenantiaid yn poeni y gallai newid i drydan gynyddu eu biliau, yn enwedig mewn tai cymdeithasol lle gallai strwythurau rhent a thaliadau gwasanaeth drosglwyddo costau i denantiaid.
- **Mae toriadau pŵer a dibynadwyedd seilwaith yn bryderon mawr** - mae llawer yn poeni am fethiannau, yn cwestiynu pa mor dda y gall y grid ymdrin â'r galw cynyddol am drydan ac a oes atebion wrth gefn digonol ar waith.
- **Mae diffyg mewn ymgysylltu â thenantiaid** - Mae llawer o denantiaid, yn enwedig mewn tai cymdeithasol, yn teimlo bod penderfyniadau ynghylch trawsnewidiadau ynni yn cael eu gwneud heb ymgynghori â nhw.
- **Mae technoleg glyfar yn rhwystr i rai tenantiaid** - Er bod llawer yn croesawu gwelliannau effeithlonrwydd ynni, mae tenantiaid hŷn a'r rhai sy'n anghyfarwydd â systemau digidol yn cael trafferth gyda mesuryddion clyfar ac awtomeiddio, gan wneud atebion hawdd eu defnyddio yn hanfodol.
- **Mae pryderon amgylcheddol ehangach yn bodoli** - Er bod rhai yn cefnogi sero net, mae eraill yn cwestiynu moeseg amgylcheddol cynhyrchu batris, ffynonellau ynni, a gwir gynaliadwyedd systemau trydan yn unig.

THEMÂU EANG -

1. Cyfforddus gyda'r Trawsnewid

- a. Mynegodd llawer o denantiaid gefnogaeth i'r trawsnewid, gan ei weld yn newid amgylcheddol gyfeillgar ac angenrheidiol.
- b. Soniodd rhai am fanteision personol, megis biliau is a gwell effeithlonrwydd ynni.

- i. *"Ydw, rydw i'n gyfforddus gyda'r trawsnewid hwn."*
- ii. *"Rwy'n credu ei fod yn llawer mwy ynni-effeithlon ac yn arbed costau."*
- iii. *"Rwy'n credu y gallem elwa o'r newid hwn oherwydd ein bod yn gallu gweld a deall y ffordd yr ydym yn defnyddio ynni yn y tŷ."*

2. Pryderon Cost a Fforddiadwyedd

- a. Pryder mawr oedd bod trydan ar hyn o bryd yn ddrytach na nwy, gan arwain at ofnau y gallai'r trawsnewid gynyddu biliau ynni yn hytrach na'u lleihau.
- b. Roedd rhai ymatebwyr eisoes yn cael trafferth gyda chostau ynni uchel, ac roedd ansicrwydd y cynnydd mewn prisiau yn ychwanegu at eu petruster.

- i. *"Mae trydan yn ddrytach na nwy, felly rwy'n poeni y bydd hyn yn costio mwy i mi."*
- ii. *"Mae'r trydan mor ddud, dwi'n talu £154 yn fisol."*
- iii. *"Byddai unrhyw gostau'n cael eu trosglwyddo i denantiaid drwy godiadau rhent."*

3. Pryderon ynghylch Toriadau Pŵer a Dibynadwyedd

- a. Cododd nifer o denantiaid faterion dibynadwyedd, yn enwedig y risg o doriadau pŵer.
- b. Roedd rhai yn poeni y gallai dibynnu ar drydan yn unig eu gadael heb wres na dŵr poeth yn ystod cyfnodau segur.
- c. Tynnodd eraill sylw at y ffaith y gallai cartrefi hŷn gael trafferth gyda'r seilwaith newydd.

i. "Beth sy'n digwydd os bydd toriad pŵer am gyfnod hir?"

ii. "Fy mhryder yw bod toriadau pŵer yn dod yn amlach oherwydd stormydd."

iii. "Ni fyddwn eisiau golli unrhyw arwynebedd llawr i dechnolegau newydd na phoeni am gostau uwch."

4. Diffyg Dewis ac Ymreolaeth Tenantiaid

- a. Dywedodd llawer o ymatebwyr mewn tai cymdeithasol na chawsant ddewis am y cyfnod trawsnewid.
- b. Roedd rhai'n poeni y byddai landlordiaid yn gwneud gwaith uwchraddio heb ymgynghori â thenantiaid, gan arwain at daliadau gwasanaeth uwch neu newidiadau nad ydynt yn gweddu i'w hanghenion.

i. "Nid yw dewis yn opsiwn pan ydych yn wynebu digartrefedd."

ii. "Bydd fy landlord yn cymryd yr opsiwn rhataf sydd ar gael dim ond i dicio blwch, yna codi'r rhent."

iii. "Efallai y byddwn ni'n trosglwyddo'n gyfan gwbl i drydan, ond rhaid dal i gynhyrchu trydan - beth yw'r cynllun hirdymor?"

5. Pryderon Technoleg a Hygyrchedd

- a. Cododd rhai ymatebwyr, yn enwedig tenantiaid hŷn, bryderon ynghylch cymhlethdod rheolaethau clyfar a systemau ynni newydd.
- b. Nid oedd llawer yn teimlo'n hyderus yn defnyddio mesuryddion clyfar, thermostatau digidol, neu systemau rheoli ynni.
- c. Soniodd eraill nad yw technolegau gwresogi newydd wastad yn gweithio'n effeithiol ym mhob cartref.

i. "Dydi gormod o dechnoleg ddim yn hawdd i bobl hŷn."

ii. "Fyddwn i ddim eisiau i rheolyddion clyfar gael eu gorfodi arnaf."

iii. "Dwi'n byw mewn fflat, felly dwi ddim yn gwybod sut y bydd hyn yn gweithio."

6. Pryderon Amgylcheddol a Moesegol

- a. Roedd rhai ymatebwyr yn cefnogi'r trawsnewid ond yn codi cwestiynau am yr effaith amgylcheddol ehangach, megis dod o hyd i fetelau pridd prin ar gyfer batris.
- b. Heriodd rhai effeithiolrwydd polisiâu sero net, gan gwestiynu a yw cynhyrchu trydan ei hun yn wirioneddol gynaliadwy.

- i. *"Mae gan fetelau daear prin a ddefnyddir ar gyfer batris gostau dynol ac amgylcheddol enfawr."*
- ii. *"Mae sero net yn gelwydd. Nid yw lefelau CO2 yr hyn y mae pobl yn honni ydyn nhw."*
- iii. *"Rhaid i ni edrych ar hydrogen ac adfer gwres gwastraff fel dewisiadau amgen."*

Adran 4 - Rhent a Chynhesrwydd Fforddiadwy: Taro'r Cydbwysedd Cywir

Cefndir

Mae **Safon Ansawdd Tai Cymru (2023)** yn nodi sawl amcan allweddol, gan gynnwys creu **cynhesrwydd fforddiadwy**. Yn ogystal, mae **Rhaglen Ôl-osod Optimeiddiedig (ORP) Llywodraeth Cymru** yn defnyddio dull tŷ cyfan, pragmatig o ddatgarboneiddio cartrefi presennol, gan gefnogi Safon Ansawdd Tai Cymru 2023 wrth i Lywodraeth Cymru a landlordiaid cymdeithasol weithio tuag at sefydlu safon newydd.

Fodd bynnag, o ystyried maint a chymhlethdod yr ôl-osod, ni ellir cyrraedd y safonau hyn drwy ffrydiau ariannu presennol yn unig. Yn dibynnu ar y gwelliannau angenrheidiol, efallai y bydd angen rheiddiaduron newydd, ffenestri wedi'u huwchraddio, gwaith inswleiddio a gwelliannau effeithlonrwydd ynni eraill ar eiddo. Er bod yr uwchraddio hyn yn hanfodol ar gyfer lleihau allyriadau carbon a gostwng biliau ynni, maent yn dod ar gost sylweddol, gan godi cwestiwn allweddol:

"Pwy sydd yn talu am Sero Net?"

Mae adroddiad gan **Genedlaethau'r Dyfodol Cymru** yn amcangyfrif y bydd angen cyfanswm o **£14.75** biliwn erbyn **2030** i ôl-osod holl gartrefi Cymru. Mae gwahanol atebion wedi'u trafod gan swyddogion y llywodraeth a'r sector tai, gan gynnwys codi rhenti i dalu costau uwchraddio neu sicrhau cyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.

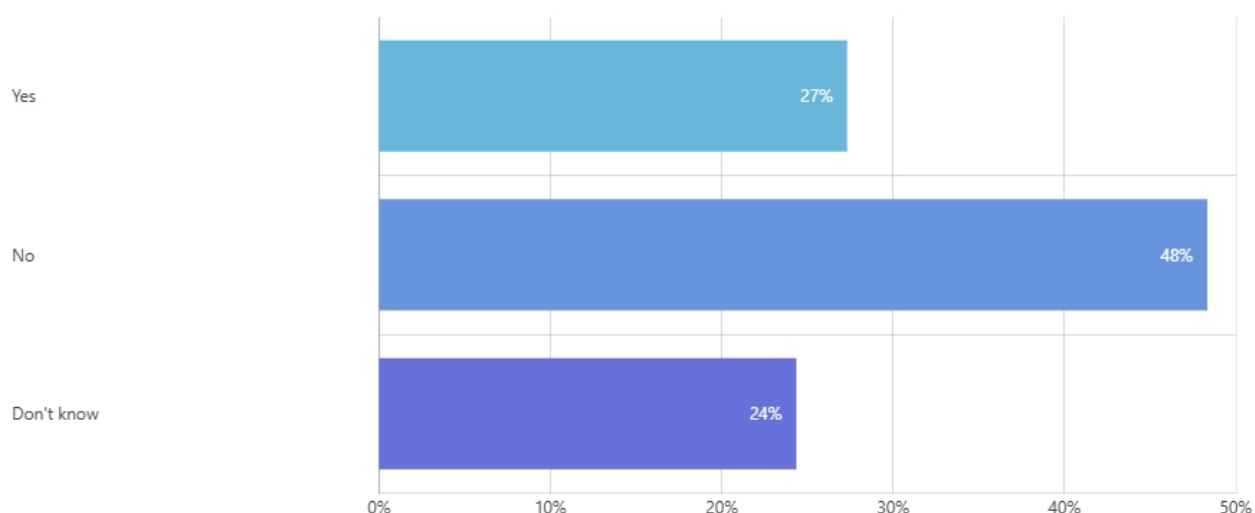
Mewn egwyddor, dylai cartref mwy ynni-effeithlon arwain at gostau ynni is i denantiaid. Fodd bynnag, mae llawer yn parhau i fod yn amheus a fydd yr arbedion hyn yn gwireddu neu'n gwrthbwysu codiadau rhent posibl. Er mwyn deall safbwyntiau tenantiaid, gofynnwyd i ymatebwyr a oeddent yn teimlo'n gyfforddus i dalu rhent uwch am gartref cost ynni isel.

C. Er mwyn gwneud cartrefi'n gynhesach ac yn iachach, mae systemau gwresogi yn cael eu huwchraddio i atebion ynni-ffeithlon sy'n lleihau biliau ynni. Fodd bynnag, gall y gwelliannau hyn fod yn gostus i landlordiaid. A ydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r syniad hwn: Dylai'r rhent fod ychydig yn uwch ar gyfer cartrefi sydd â biliau ynni is (gwell effeithlonrwydd ynni) ac ychydig yn is ar gyfer cartrefi â biliau ynni uwch (llai o effeithlonrwydd ynni)

- Mae Mwyafrif yn Gwrthwynebu Cynnydd mewn Rhent yn Gysylltiedig ag Effeithlonrwydd Ynni - roedd 48% o ymatebwyr yn anghytuno â'r syniad o addasu rhent yn seiliedig ar effeithlonrwydd ynni.
- Roedd 27% o'r ymatebwyr yn cefnogi'r syniad, tra bod 24% yn ansicr yn dewis ymatebion "**Ddim yn gwybod**" yn awgrymu bod diffyg gwybodaeth glir gan denantiaid am sut byddai'r system hon yn gweithio.

GOLWG GYM HAROL 2024 yn erbyn 2025

- Eleni, cytunodd 27% i gysylltu rhenti ac effeithlonrwydd ynni, o gymharu â 23% y llynedd, sy'n awgrymu cynnydd bach yn y derbyniad - o bosibl oherwydd cost gynyddol biliau ynni.
- Fodd bynnag, mae tenantiaid yn parhau i fod yn betrusgar oni bai y darperir gwarantau clir y bydd yr arbedion yn fwy na'r cynnydd mewn rhent.
- Roedd 48% o denantiaid yn gwrthwynebu'r syniad eleni, o'i gymharu â 45% y llynedd - cynnydd bach ond amlwg mewn gwrthwynebiad.

Noder: Defnyddiodd arolwg eleni opsiynau ymateb ehangach, tra bod y llynedd yn cynnwys dewisiadau mwy penodol:

(1) Dylai, os yw arbedion ynni yn fwy na'r cynnydd mewn rhent,

(2) Dylai, ar gyfer cartref carbon is

(3) Na, nid wyf yn ffyddiog y bydd yr arbedion yn gorbwyso'r cynnydd mewn rhent

(4) Na, rwy'n gwrthwynebu talu mwy am gartrefi carbon isel

(5) Arall.

Mae'n bosibl bod y newid hwn wedi dylanwadu ar sut y cofnodwyd barn.

Cymdeithas Tai yn erbyn Awdurdod Lleol

- Roedd tenantiaid Cymdeithasau Tai ychydig yn fwy gwrthwynebol (50%) na thenantiaid Awdurdod Lleol (47.11%)
- **Dim ond tua chwarter y tenantiaid yn yr ALL (26%) a'r Gymdeithas Tai (25%)** a gytunodd y dylai cartrefi ynni-effeithlon fod â rhent ychydig yn uwch.
- Mae ansicrwydd yn gyson ar draws y ddau grŵp - roedd 26% o denantiaid ALL a 25.15% o denantiaid cymdeithasau tai yn ansicr, sy'n awgrymu efallai nad yw tenantiaid yn llwyr ddeall effaith uwchraddio ynni-effeithlon ar eu costau hirdymor.

Amrywiad Oed

- **Tenantiaid iau (18-30) yw'r rhai sydd fwyaf gwrthwynebus i godiadau rhent ar gyfer cartrefi ynni-effeithlon**
- Gwrthododd 63% o denantiaid 18-30 oed y syniad, y gwrthwynebiad uchaf ar draws pob grŵp oedran.
- Mae hyn yn awgrymu bod fforddiadwyedd yn bryder mawr i rentwyr iau, a allai fod â diffyg hyder y bydd arbedion ynni yn gwrthbwyso codiadau rhent.
- **Tenantiaid 31-45 oed sydd fwyaf agored i'r syniad (34%)**
- Y grŵp oedran hwn oedd â'r gefnogaeth uchaf ar gyfer cysylltu rhent ag effeithlonrwydd ynni, o bosibl oherwydd eu bod yn gweld arbedion hirdymor fel cyfaddawd dda.
- **Tenantiaid hŷn (60+) yw'r rhai mwyaf ansicr (29% "Ddim yn gwybod")**
- Y grŵp hwn oedd â'r gyfran uchaf o ansicrwydd, sy'n awgrymu y gallai fod angen mwy o wybodaeth arnynt am sut mae cartrefi ynni-effeithlon yn effeithio ar fforddiadwyedd hirdymor.

Grŵp oedran 31-45 yw'r mwyaf derbyniol, a gallai targedu'r grŵp hwn gyda rhaglenni peilot neu astudiaethau achos sy'n dangos arbedion annog derbyniad ehangach.

SRhP yn erbyn Tai Cymdeithasol

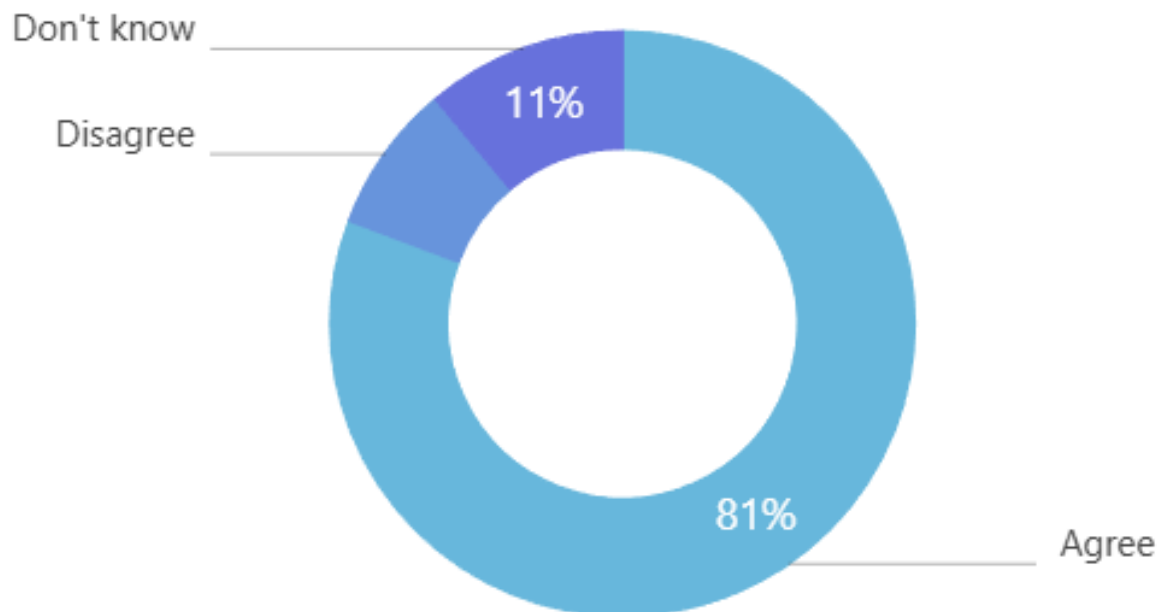
- Mae tenantiaid SRhP yn llawer mwy agored i addasiadau rhent ar gyfer effeithlonrwydd ynni
- Roedd 39% o denantiaid SRhP yn cytuno â'r syniad, o gymharu â dim ond 25% o denantiaid tai cymdeithasol.
- Gall tenantiaid SRhP fod yn fwy cyfarwydd ag addasiadau prisio sy'n cael eu gyrru gan y farchnad, gan eu gwneud yn fwy parod i dderbyn newidiadau os ydynt yn arwain at arbedion cost.
- O gymharu â thenantiaid y SRhP (15%), roedd tenantiaid tai cymdeithasol yn llawer mwy tebygol o ddweud, "Ddim yn gwybod," gan awgrymu diffyg eglurder neu ymddiriedaeth yn y modd y byddai'r system yn gweithio.
- Gallai hyn adlewyrchu pryderon ynghylch landlordiaid yn trosglwyddo costau heb sicrhau gostyngiadau teg mewn biliau ynni.
- Gwrthododd bron hanner y tenantiaid SRhP (47%) a thai cymdeithasol (49%) y syniad, gan atgyfnerthu'r amheuaeth ehangach a welir ar draws gwahanol grwpiau.
- Mae pryderon fforddiadwyedd yn debygol o ysgogi'r gwrthwynebiad hwn, gan y gallai tenantiaid ofni na fydd cynnydd mewn rhent yn cael ei wrthbwysu gan gostau ynni is.

Yn ein cwestiwn nesaf, roeddem eisiau archwilio barn tenantiaid ar rywbeth sydd bwysicaf iddyn nhw – rhent a safon byw addas. Drwy ein sgysiau gyda thenantiaid, rydym wastad wedi deall bod yna deimlad sylfaenol i weld landlordiaid yn gwella'r safon cyn codi'r rhent. Gyda rhent yn bwnc pwysig ar gyfer 2025, roeddem eisiau gwirio beth mae ymatebwyr yn ei deimlo am y farn hon, ac a ydynt yn rhannu teimladau pobl eraill.

C. Mae tenantiaid wedi dweud na ddylai landlordiaid godi rhenti ar gartrefi ag effeithlonrwydd ynni isel iawn (graddfa EPC E neu is) nes eu bod yn gwella'r cartrefi i safon addas, fel sgôr EPC o D. A ydych yn cytuno?

- Yn ôl y disgwyl, roedd 81% o'r holl ymatebwyr yn cytuno na ddylai landlordiaid godi rhenti ar gartrefi ag effeithlonrwydd ynni gwael nes bod gwelliannau wedi'u gwneud.
- Mae'r mwyafrif llethol hwn yn awgrymu bod tenantiaid yn gweld effeithlonrwydd ynni fel elfen sylfaenol o ansawdd tai, yn hytrach nag uwchraddio dewisol.
- Mae hefyd yn adlewyrchu pryderon ynghylch fforddiadwyedd, gan fod cartrefi ag insiwleiddio gwael a systemau gwresogi aneffeithlon yn aml yn arwain at filiau ynni uwch, gan effeithio'n anghymesur ar denantiaid incwm isel.
- **Dim ond 8% oedd yn anghytuno â'r datganiad**, gan nodi bod cyfran fach iawn o denantiaid yn credu y dylai landlordiaid gael yr hawl i godi rhenti waeth beth fo'r safonau effeithlonrwydd ynni.
- Gallai rhesymau posibl dros anghytuno gynnwys costau landlordiaid ar gyfer cynnal a chadw a gwelliannau, addasiadau rhent a yrrir gan y farchnad, neu gred y dylai tenantiaid gael opsiynau yn hytrach na chyfyngiadau ar brisio rhent.
- Roedd 11% yn ansicr, gan awgrymu y gallai rhai tenantiaid fod yn brin o ymwybyddiaeth o raddfeydd Tystysgrif Perfformiad Ynni a'u heffaith ar gostau tai.
- Gall hefyd ddangos ansicrwydd ynghylch gorfodi polisi neu bwy ddylai ysgwyddo'r cyfrifoldeb - landlordiaid, tenantiaid, neu gynlluniau'r llywodraeth.

Y Sector Rhentu Preifat (SRhP) yn erbyn Tai Cymdeithasol

- **Tenantiaid SRhP: cytunodd 97%** na ddylai landlordiaid godi rhenti nes bod cartrefi'n cael eu gwella i EPC D o leiaf.
- **Tenantiaid tai cymdeithasol: roedd 79%** yn rhannu'r un farn.

Mae'r cytundeb bron yn unfrydol ymhlith tenantiaid y SRhP, yn awgrymu disgwyliad llawer cryfach i landlordiaid gael eu dal yn atebol am effeithlonrwydd ynni cyn codi rhenti. Gallai hyn ddeillio o:

- Lefelau rhent uwch yn y SRhP, gan wneud costau ynni yn bryder mawr.
- Llai o sicrwydd mewn tenantiaethau PRS, gan arwain at fwy o fregusrwydd ariannol
- Canfyddiad bod gan landlordiaid preifat fwy o allu ariannol i wella effeithlonrwydd ynni na landlordiaid cymdeithasol.

Yn y cyfamser, mae'r gyfradd cytundeb tai cymdeithasol yn is (79%), er yn dal yn fwyafrif cryf. Gallai tenantiaid tai cymdeithasol gydnabod y cyfyngiadau y mae landlordiaid cymdeithasol yn eu hwynebu wrth ariannu uwchraddio effeithlonrwydd ynni, yn enwedig yn wyneb fforddiadwyedd ehangach.

b. Anghytundeb: Dim ond Tenantiaid Tai Cymdeithasol sy'n Mynegi Gwrthwynebiad

- Tenantiaid SRhP: anghytunodd 0%, gan ddangos aliniad llwyr o blaid gohirio codiad rhent nes bod cartrefi'n cael eu gwella.
- Tenantiaid tai cymdeithasol: roedd 9% yn anghytuno, gan nodi bod rhai yn derbyn y posibilrwydd o godiadau rhent er gwaethaf effeithlonrwydd ynni isel.

c. Ansicrwydd: Uwch Ymhlith Tenantiaid Tai Cymdeithasol

- Tenantiaid SRhP: Dim ond 3% oedd yn ansicr.
- Tenantiaid tai cymdeithasol: ymatebodd 12% gyda "Ddim yn gwybod."

Gallai'r ansicrwydd uwch mewn tai cymdeithasol ddeillio o:

- Diffyg eglurder ynghylch sut y caiff gwelliannau effeithlonrwydd ynni eu hariannu o fewn tai cymdeithasol.
- Llai o ymwybyddiaeth o raddfeydd EPC a'u heffaith.
- Amrywiaeth yn y ffordd y mae gwahanol landlordiaid cymdeithasol yn ymdrin â pholisïau effeithlonrwydd ynni a gosod rhenti.

BAME

- Tenantiaid BAME: mae 91% yn cytuno y dylai codiadau rhent fod yn gysylltiedig â gwelliannau effeithlonrwydd ynni, gan ddangos cefnogaeth gryfach na thenantiaid tai cymdeithasol yn gyffredinol. anghytunodd 0%, gan nodi safiad unfrydol yn erbyn cynnydd annheg mewn rhent.

AMRYWIAD OEDRAN

a. Cytundeb Cryf Ymhlith Tenantiaid Iau (18-30)

- Mae 93% o bobl 18-30 oed yn cytuno na ddylai landlordiaid godi rhenti ar gartrefi ag effeithlonrwydd ynni gwael.

- Dyma'r cytundeb uchaf ar draws pob grŵp oedran, sy'n awgrymu y gallai rhentwyr iau fod yn fwy cost-sensitif a disgwyl safonau tai llymach.
- Dim ond 2% oedd yn anghytuno, a 4% yn ansicr, gan ddangos consensws cryf.

b. Cytundeb yn Gostwng gydag Oedran

- Grŵp 60+: 81% yn cytuno, ychydig yn is na thenantiaid iau ond yn parhau i fod mwyafrif cryf.
- Grŵp 31-45: 80% yn cytuno, yn debyg iawn i'r grŵp oedran blaenorol.
- Grŵp 45-60: 75% yn cytuno, y gyfradd gytuno isaf ymhlith pob grŵp oedran.
- Mae'r duedd hon ar i lawr yn awgrymu y gallai tenantiaid hŷn fod yn fwy parod i dderbyn codiadau rhent er gwaethaf effeithlonrwydd ynni gwael, o bosibl oherwydd:
- Mwy o ffocws ar sefydlogrwydd hirdymor mewn tai yn hytrach na chostau uniongyrchol.

c. Anghytundeb ac Ansicrwydd yn Cynyddu gydag Oedran

- **18-30:** Dim ond 2% oedd yn anghytuno a 4% yn ansicr (yr ansicrwydd lleiaf).
- **45-60:** 10% yn anghytuno, ac roedd 15% yn ansicr, yr uchaf o bob grŵp oedran.
- Ymddengys bod tenantiaid hŷn yn llai sicr neu'n fwy rhanedig ar y mater, o bosibl oherwydd:
- Profiad gyda thueddiadau marchnad rhentu yn y gorffennol.

Cwestiwn olaf a ofynnwyd gennym – beth am ymuno â'r sgwrs!

C. Os ydych chi wedi cael neu'n ymwybodol o waith Sero Net/Effeithlonrwydd Ynni wedi'i wneud neu'n dod i'ch cartref, a fyddai gennych chi ddiddordeb mewn cymryd rhan yn un o'n grwpiau ffocws rhentwyr?

Categori	Rentwyr a gofrestrodd
Hoffwn ymuno â grŵp ar gyfer Tenantiaid sydd wedi cael gwaith effeithlonrwydd ynni yn eu cartref	101
Hoffwn ymuno â grŵp ar gyfer Tenantiaid sydd â diddordeb mewn tai carbon isel	88

Argymhellion

Dylai landlordiaid a thenantiaid gydweithio i greu map ffordd ar gyfer cyfathrebu am SATC, Sero Net, cynhesrwydd fforddiadwy. Gellir adeiladu'r cynllun hwn ar yr arferion gorau o fewn a thu allan i'r sector.

Symud y ffocws o dargedau effeithlonrwydd ynni yn unig i lesiant a fforddiadwyedd tenantiaid. Dylai polisïau Net Sero nid yn unig anelu at welliannau effeithlonrwydd ond hefyd sicrhau bod tenantiaid yn profi buddion diriaethol o ran cynhesrwydd, cysur a fforddiadwyedd. Mae hyn yn cynnwys sefydlogi rhent, rhyddhad costau uniongyrchol, a blaenoriaethu gwaith uwchraddio sydd mewn gwirionedd yn gostwng biliau.

Mae angen partneriaethau gyda sefydliadau cyfrifol i ddarparu cymorth technegol cynhwysfawr a chanllawiau clir i denantiaid ynghylch gosod mesuryddion clyfar a thechnolegau ynni-effeithlon eraill a'u manteision.

Gwella ymwybyddiaeth a hygyrchedd graddfeydd EPC a buddion effeithlonrwydd gwresogi. O ystyried y dirywiad serth mewn ymwybyddiaeth EPC (yn enwedig ymhlith rhentwyr iau), mae'n rhaid i ddarparwyr tai sicrhau bod graddfeydd EPC a'u heffaith ariannol yn cael eu cyfathrebu'n glir ar y pwynt rhentu. Dylai polisïau annog landlordiaid i arddangos graddfeydd EPC mewn lle amlwg a rhoi arweiniad ar gostau gwresogi disgwylidig.

Mynd i'r afael â materion tai strwythurol, yn enwedig ffenestri ac inswleiddio, fel rhan o welliannau Net Zero. Mae pryderon tenantiaid am gollu gwres oherwydd hen ffenestri ac inswleiddio gwael yn dangos nad yw uwchraddio systemau gwresogi yn unig yn ddigon. Dylai landlordiaid flaenoriaethu gwelliannau strwythurol ochr yn ochr â mesurau effeithlonrwydd i sicrhau bod cartrefi yn cadw gwres yn effeithiol.

Trefnwch weithdai neu seminarau rheolaidd sy'n canolbwyntio ar agweddau ymarferol ar gynhesrwydd fforddiadwy. Yn ogystal, creu cyfleoedd i denantiaid a staff ddysgu mwy am yr heriau sydd i ddod o ran datgarboneiddio tai.

'Yn erbyn y llanw o wybodaeth anghywir am newid yn yr hinsawdd, rhaid inni barhau i fod yn ymrwymedig i gynhesrwydd fforddiadwy. Gyda 70% o denantiaid yn cael trafferth gwresogi a'r rhan fwyaf o gartrefi wedi'u graddio'n is na band C EPC - nid yw gwneud dim yn opsiwn bellach. Mae'n anghenraid gwella ein stoc tai, gwneud cartrefi'n fwy ynni-effeithlon, a gwella bywydau'r rhai sy'n byw ynddynt yn sylweddol.'

Mae TPAS Cymru yma i'ch cefnogi i roi'r canfyddiadau a'r argymhellion uchod ar waith.

Rydyn ni yma i'ch cefnogi chi!

Camau Nesaf

Mae tenantiaid wedi rhoi amser i roi eu barn yn yr arolwg hwn.
Mae eu lleisiau yn bwysig ac yn haeddu eich ystyriaeth a'ch gweithredu.

- 1) Bydd pob tenant a gwblhaodd yr arolwg ac a ddewisodd dderbyn copi o'r adroddiad yn cael copi cyn ei gyhoeddi.
- 2) Byddwn yn anfon yr adroddiad hwn at y rhai sy'n gwneud penderfyniadau allweddol ar draws y sector tai gan gynnwys Llywodraeth Cymru, Aelodau'r Senedd (sydd â diddordeb mewn tai), Prif Weithredwyr Tai a Phenaethiaid Gwasanaeth yn gofyn iddynt ystyried a gweithredu. TPAS Cymru will look for opportunities to present and discuss the findings within the sector and through the media to ensure stakeholders absorb and act on the report.
- 3) Yn ogystal, yn seiliedig ar adroddiadau eraill TPAS Cymru, mae'n debygol y byddwn y gofynnir i ni gyflwyno i grwpiau tenantiaid a thimau staff ledled Cymru. I ofyn am sesiwn, cysylltwch â enquiries@tpas.cymru

Mae gennym ddiddordeb mawr mewn clywed eich barn ar yr adroddiad hwn ac yn enwedig pa gamau yr ydych yn bwriadu eu cymryd. Diolch.

Cydnabyddiaethau

Hoffem achub ar y cyfle hwn i ddiolch i'n panel Pwls Tenantiaid am eu hysbrydoliaeth barhaus a'u hymrwymiad i gymryd rhan yn ein harolygon. Mae eich mewnbwn yn cael ei werthfawrogi'n fawr ac yn helpu i lunio dyfodol tai.

Hoffem hefyd ddiolch i Lywodraeth Cymru am ariannu TPAS Cymru yn rhannol fel sefydliad ac i Wales & West am y nawdd arweiniol trwy gydol y flwyddyn.

Am TPAS Cymru

Mae TPAS Cymru wedi cefnogi tenantiaid a landlordiaid yng Nghymru ers dros 30 mlynedd i ddatblygu cyfranogiad tenantiaid a chymunedol effeithiol trwy hyfforddiant, cefnogaeth, prosiectau ymarferol a datblygu polisi. Yn lleol rydym yn cefnogi grymuso cymunedau trwy gyngor ymarferol, cefnogaeth, hyfforddiant a gwaith prosiect.

Ar lefel y Llywodraeth, rydym yn cyfrannu at newidiadau polisi drwy weithio gyda sefydliadau partner i sicrhau bod llais y tenant yn dylanwadu ar wneud penderfyniadau.

Pwls Tenantiaid yw llais tenantiaid yng Nghymru. www.tpas.cymru/pwls. Mae wedi'i greu gan TPAS Cymru ac yn cael ei gefnogi gan Lywodraeth Cymru. Rydym yn anelu at:

- i) Darganfod beth sydd bwysicaf i denantiaid
- ii) Rhyddhau arolygon rheolaidd
- iii) Cynnal rafflau i wobrwyo pobl sy'n cymryd rhan

Defnyddir canlyniadau ein harolygon gan y rhai sy'n gwneud penderfyniadau i greu polisi tai sy'n gweithio i denantiaid, ac sy'n helpu i wneud tai yng Nghymru yn fwy diogel a thecach.

Tenant Voice sponsor

Mae Pwls Tenantiaid yn rhan o raglen waith sy'n ceisio cynyddu llais tenantiaid. Rydym yn ddiolchgar iawn i Grŵp Pobl sy'n noddi'r gwaith hwn.

I gwrdd ag un o'n tîm i drafod y pwyntiau a godwyd, cysylltwch â: Akshita Lakhiwal, arweinydd Ymgysylltu Sero Net: akshita@tpas.cymru.